



Всеукраїнська загальнополітична і літературно-художня газета

# КРИМСЬКА

# СВІТЛИЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 4 (1785)

П'ятниця, 24 січня 2014 р.

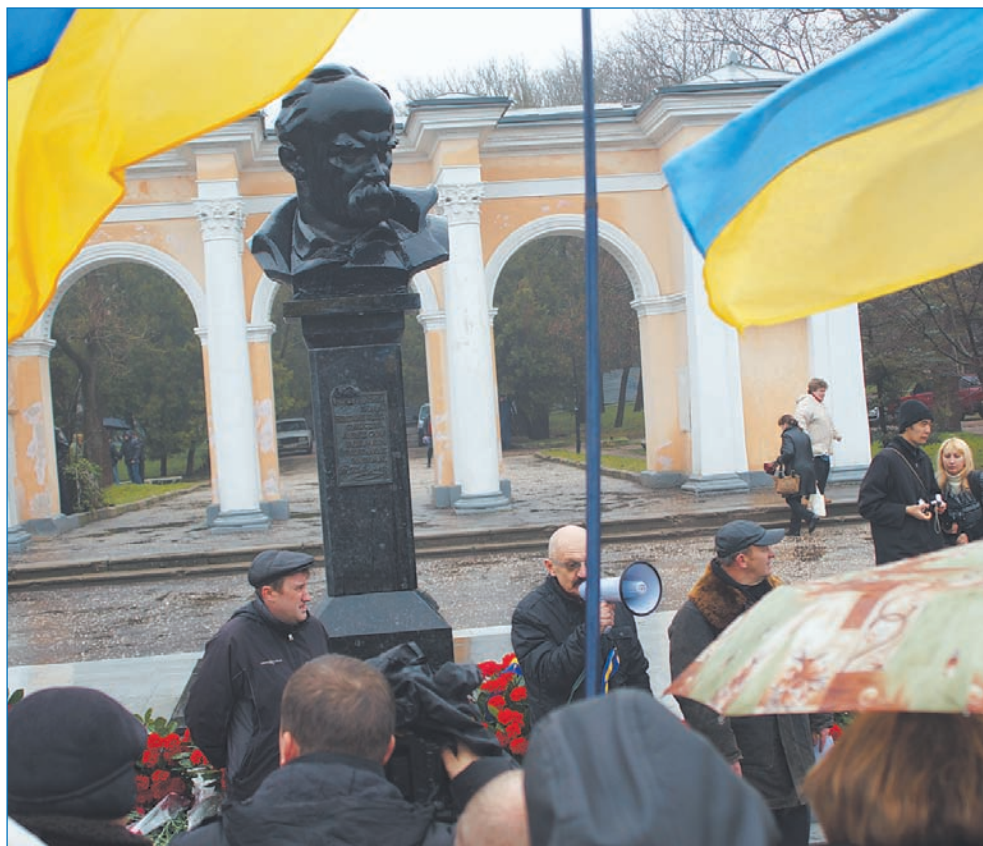
Видається з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

**У** День Соборності та Свободи України внаслідок сутичок у центрі Києва загинуло три особи. Медики Майдану повідомляють про майже 1,5 тисячі постраждалих за добу. У МВС сповістили про 120 травмованих працівників міліції. На момент підписання газети до друку протистояння у Києві тривало...

## ГРОМАДА СВЯТКУВАЛА, А НЕБО ПЛАКАЛО...

На 95-річчя Дня Соборності та Свободи України рясно плакало дощем кримське небо. Та і присутні біля пам'ятника Т. Г. Шевченку люди, для яких ця дата не є пустою формальністю (про що відкрито говорить керівництво Верховної Ради Криму), після виконання Гімну України та кількох промов застигли, схиливши голови, вшановуючи хвилиною мовчання українців, які шойно загинули на Майдані у Києві. Ці події надали певного забарвлення виступам усіх, хто підготував урочисті святкові слова до цієї дати, що дійсно є дуже важливою: у цей день Українська та Західно-Українська Народні Республіки об'єдналися в єдине ціле.



### ЗВЕРНЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ З НАГОДИ ДНЯ СОБОРНІСТІ ТА СВОБОДИ УКРАЇНИ

Дорогі українці!  
Шановні співвітчизники!  
22 січня 1919 року в Києві, на Софійській площі, було проголошено Акт злуки про воз'єднання українських земель у соборній Українській державі.

Як сказано в цьому документі: «Однині воедино зливаються століттями відірвані одна від одної частини єдиної України. Здійснилися віковічні мрії, якими жили і за які вмирали кращі сини України».

Саме національна єдність є запорукою утвердження України як вільної європейської держави.

Непроті процеси, що відбуваються зараз в Україні, стали іспитом на державницьку зрілість нашого народу, внутрішню єдність та толерантність.

І я впевнений, що з політичних та економічних випробувань, які було послано нашій країні, Україна вийде сильнішою і більш загартованою.

В основі нашої політики були і залишаються національні інтереси, геополітична зваженість та гуманістичні цінності. Наша мета — справедливість, добробут, вільне життя у вільній країні.

Цього року ми починаємо другий етап модернізації нашої країни. Основні акценти — посилення ефективності Української держави, послідовна політика соціальної справедливості, створення сучасної конкурентоспроможної економіки.

(Продовження на 2-й стор.)

На мітингу було прийнято резолюцію, де поряд з коротеньким історичним екскурсом містяться вимоги до влади, що практично копіюють висунуті Євромайданом у Києві: припинення політичних репресій та звільнення учасників масових акцій, притягнення до кримінальної відповідальності злочинців з числа правоохоронців, скасування новітніх антидемократичних законів та відставка Уряду України і дострокові президентські та парламентські вибори.

До того ж у кримчан є і свої особливі проблеми, пов'язані з місцевою владою. Хоча є і свій невеличкий позитив: дехто дякував кримській міліції за те, що вона чесно виконувала свої обов'язки, захищаючи представників місцевого Євромайдану від воєнничих «тітушок» та російських «патріотів».

На мітингу були присутні представники різних національностей, для яких Україна стала батьківщиною і які готові захищати дорогою ціною вільне життя у вільній державі.

В наступному номері маємо намір розвинути цю тему...

Тамара СОЛОВЕЙ

### ФОТОГРАФІЇ

### — ЯК АСПЕКТ ВІЧНОСТІ



Це — голова Кримського відділення Конгресу українських націоналістів Василь Леонтійович Овчарук на київському Майдані. Там провів він близько тижня: з 27 грудня до 4 січня, там зустрів Новий рік. Для Василя Леонтійовича то були неповторні дні, які пройшли в оточенні людей, близьких по духу, з котрими пов'язувало відчуття єдності, спільної долі. Це разом з ними, приклавши руку до серця, він співав Гімн України, вигукував гасла, разом тішилися політизованими вертепами. І з кожним тут можна було поспілкуватися, як з близьким родичем. Він вітався з Петром Порошенком і за бажання міг би перекинутися словом з лідерами політичної опозиції; разом з іншими їв кашу і, звичайно ж, поширював і рекламував «Кримську світлицю». Так пан Василь робив завжди і всюди, опинившись серед українців, «обділених» долею — адже вони не знали, що таке «Кримська світлиця», а отже, полюбили б і газету, і кримчан, які зовсім не обов'язково є якимось особливим різновидом народонаселення, що тільки і труситься над збереженням автономії,

аби захиститися за її ширмою від націоналістичних ідей. Кримчани теж вмюють любити свою державу, такий не один Василь Леонтійович, спогади про Майдан для якого сповнені найтепліших почуттів, схожих на ті, що він пережив у 2004 році.

Як зупинити бажану мить? Є лише один спосіб — сфотографувати те, чому вже ніколи не повторитися, у всякому разі, в аналогічному варіанті. І пан Василь сфотографував і незвичайну ялинку, і протестувальників зі «Світлицею» в руках, і багато чого іншого. А ще — надію, радість і піднесення, що світилися в очах у кожного, хто зустрів Новий рік на київському Майдані.

Минуло два тижні. Ще навіть не закінчився зимовий святковий цикл — але все змінилось. Після ухвалення Верховною Радою України і підписання Президентом серії законів, що звужують демократію приблизно до дірки від бублика, сотні людей пішли штурмом на «Беркут», який транспортом та живою силою загордовив урядовий квартал.

(Продовження на 2-й стор.)





**КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ**

**ЗАСНОВНИКИ:**  
Міністерство культури і туризму України,  
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,  
Трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта» «Будівничий України»

**Головний редактор**  
**Віктор КАЧУЛА**

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України  
Ресстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.  
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Літсування з читачами - на сторінках газети.

Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і редагувати мову.

**ТЕЛЕФОНИ:**  
головного редактора - (067) 650-14-22 (050) 957-84-40

**АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:**  
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14  
e-mail: kr\_svit@meta.ua  
http://svitlytsia.crimea.ua

Віддруковано в ТОВ «МЕГА-Поліграф», м. Київ, вул. Марко Вовчок, 12/14, тел. (044) 581-68-15  
e-mail: office@mega-poligraf.kiev.ua  
Тираж — 2000

**ВИДАВЕЦЬ** - ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»  
Генеральний директор Олесь БІЛАШ 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-65  
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019 код ЄДРПОУ 16482679  
E-mail: vidavnicтво@gmail.com  
Розповсюдження, передплата, реклама: тел. +38(044) 498-23-64; +38 (050)310-56-63

**ЗВЕРНЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ З НАГОДИ ДНЯ СОБОРНІСТІ ТА СВОБОДИ УКРАЇНИ**

**(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)**  
Ми продовжимо підвищувати якість освіти і медичної допомоги. Забезпечимо додаткові умови для розвитку малого і середнього бізнесу, що стане запорукою підвищення зайнятості, створення нових робочих місць.  
Ми зосередимо наші зусилля на боротьбі з корупцією — в усіх її проявах. Продовжимо започатковані реформи судової влади та правоохоронних органів. Модернізуємо Збройні Сили України.

2014 рік також стане роком зміцнення та розвитку місцевого самоврядування. Ми забезпечимо додаткові ресурси і повноваження регіонам та місцевим громадам.  
Єдність країни — це не лише наша спільна цінність, але також і модель побудови регіональної політики. Необхідно

максимально зміцнити горизонтальні економічні та культурні зв'язки між різними регіонами країни.

Ми маємо планувати культурне різноманіття нашого народу, взаємоповагу, злагоду, духовну консолідацію усіх українців.

Ми різні, але ми єдині. І нікому нас не вдасться розсварити чи роз'єднати.

Я впевнений, що усі ми поділяємо такі цінності і пріоритети, як демократія, права держава, модернізація усіх сфер суспільного життя. І саме на цих пріоритетах ми побудуємо політичний діалог.

Переконаний, що 2014 рік стане роком порозуміння та відвертої розмови про наше спільне майбутнє між представниками різних політичних сил та громадянського суспільства.

Впевнений, що лише чесний діалог є єдиним шляхом

до ефективного вирішення тих завдань, які постали перед країною.

Я розумію та підтримую бажання людей жити у вільній, справедливій, сильній і заможній Україні. І я зроблю все, аби реалізувати ці прагнення.

Символічно, що вже за кілька місяців ми відсвяткуємо 200 років з дня народження Тараса Григоровича Шевченка.

Маємо пам'ятати пророчі слова нашого Великого Кобзаря: «В своїй хаті — своя правда, і сила, і воля». Саме вони мають стати дороговказом для кожного з нас і для всієї країни загалом.

На нашому поколінні лежить величезна відповідальність за те, щоб свобода і соборність України залишились нашим дітям і онукам навіки.

Вітаю Вас із великим святом — Днем Соборності та Свободи України!

**Президент України Віктор ЯНУКОВИЧ**  
22 січня 2014 р. м. Київ

**У КРИМУ ВІД ПРЕЗИДЕНТА ВИМАГАЮТЬ ПРИПИНИТИ НАСИЛЬСТВО ПРОТИ ЖУРНАЛІСТІВ**

Журналістські й правозахисні організації Криму вимагають від Президента України Віктора Януковича негайно відкликати силовиків з урядового кварталу і припинити насильство з боку правоохоронців. Про це мовиться у заяві, переданій до Радіо «Свобода». Від Генеральної прокуратури вимагають провести всебічне розслідування й притягти до відповідальності винних у нападах на журналістів і перешкоджанні їхній професійній діяльності.

Зокрема, у заяві йдеться, що останніми місяцями і днями спостерігається безпрецедентне насильство влади стосовно своїх громадян. «У результаті неадекватних цілеспрямованих дій представників силових структур постраждали десятки журналістів, які виконували свої прямі професійні обов'язки. Зокрема, тільки за два останні дні від дій силовиків зазнали травм щонайменше 24 журналісти, серед них кореспонденти Радіо «Свобода», — йдеться в заяві. У документі мовиться, що за свідченням очевидців, стріляючи, правоохоронці навмисне цілилися в журналістів.

Автори заяви розцінили такі дії представників правоохоронних органів, як відвертий цинічний замах на фундаментальні права людини, що вимагає рішучої реакції як української, так і світової громадськості.

Для уникнення подальшої ескалації протистояння представники журналістських та правозахисних організацій Криму закликали владу негайно розпочати широкий діалог з громадянським суспільством і політичною опозицією. «Вважаємо, що одним із перших кроків у цьому напрямку має бути скасування законопроектів «пакету Колесніченка-Олійника», незаконним шляхом ухвалених 16 січня поточного року», — говориться у заяві.

**МЕДЖЛІС ЗАКЛИКАЄ ДО МИРНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ**

Меджліс кримськотатарського народу закликає скликати позачергову сесію Верховної Ради, щоб скасувати закони, прийняті 16 січня Верховною Радою, й ухвалити рішення, спрямовані на мирне врегулювання ситуації в країні. Про це йдеться в заяві президії Меджлісу.

«Україна та її громадяни переживають найнебезпечніші й трагічніші дні з часу проголошення Незалежності. Політична криза перейшла у фазу відкритого й силового протистояння між суспільством і владою. <...> У ході сутичок між учасниками мирних зборів у Києві та спецвідділами МВС і внутрішніх військ пролилася кров, сотні людей зазнали вогнепальних поранень і каліцтва. Подальша ескалація насильства в країні загрожують встановленням режиму диктатури та насильства, що стане катастрофою для всієї України та її громадян, незалежно від національності й віросповідання», — сказано в ній.

«Президія Меджлісу кримськотатарського народу вимагає скликання позачергової сесії Верховної Ради України з метою негайного скасування законів, прийнятих 16 січня 2014 року, які обмежують права та свободи людини, й ухвалення рішень, спрямованих на мирне вирішення ситуації, що склалася», — йдеться в заяві кримських татар.

Як повідомляв УНІАН, 16 січня у Верховній Раді народні депутати з провладних фракцій підняттям рук, без обговорення, ухвалили 11 законів і одну постанову. Наступного дня Президент Віктор Янукович підписав ці закони, 21 січня вони були опубліковані в офіційній пресі.

**СОТНІ КРИМСЬКИХ ТАТАР ВИРУШИЛИ НА МАЙДАН**

До Києва організовано виїжджають сотні кримських татар, заявив заступник голови Меджлісу кримськотатарського народу Ахтем Чийгоз. За його словами, які наводить інформаційно-аналітичний портал «Кримськотатарське питання online», групи кримських татар постійно відправляються до столиці України. Найближчим часом із Криму вирушать іще 5-6 автобусів.

На запитання щодо можливих побоювань у зв'язку з новим законодавством заступник голови Меджлісу відповів: «Нас це не лякало за радянських часів. Ми все це пройшли. Для нас важливіша наша свобода і наші права».

Член Меджлісу кримськотатарського народу Абдураман Егіз додав, що представники Меджлісу від самого початку брали участь у мирних акціях Євромайдану і продовжуватимуть брати в них участь.

**ТИМ ЧАСОМ...** Президія Верховної Ради Криму заклала Президента Віктора Януковича «не піддаватися на шантаж з боку опозиції та її зарубіжних покровителів» і не йти на позачергові вибори.

«Правові підстави для проведення в Україні дострокових президентських і парламентських виборів відсутні», — йдеться у зверненні керівників кримського парламенту до Президента України. У документі говориться, що в парламенті автономії очікують від Віктора Януковича «рішучих дій для наведення конституційного ладу і недопущення збройного захоплення влади». Автори документа вважають, що ситуація «вимагає вжиття суворих заходів стосовно заводів і безпосередніх учасників масових заворушень, включаючи тих, хто ховається за депутатською недоторканністю».

Члени президії Верховної Ради Криму закликали Главу держави прискорити запровадження в дію законів, ухвалених 16 січня, і заборонити Всеукраїнське об'єднання «Свобода».

В Івано-Франківську біля будинку, де у 1919 році працював уряд ЗУНРу, відбулося віче. Розпочалося воно з поминальної панахиди, а також хвилиною мовчання вшанували загиблих у Києві. Координатор штабу національного спротиву в області Василь Попович оголосив загальну мобілізацію на Київ «чоловіки, які готові відстоювати Україну, свободу, незалежність, гідність, людське життя, майбутнє наших поколінь». Заплановані зручності з нагоди Дня Соборності і Свободи України та 95-ї річниці проголошення Акту злуки УНР і ЗУНР, які мали відбутися в обласній філармонії під назвою «Єднаймося навколо Тараса», скасовані.

Державний департамент США різко засудив зростання насильства в Києві, що призвело до загибелі демонстрантів, і закликав усі сторони протистояння негайно розрядити становище й утриматися від насильства. При цьому Держдепартамент наголосив: «Зростання напруженості в Україні є прямим наслідком нездатності чи небажання влади України піти на справжній діалог». Водночас, говориться в заяві речниці Держдепартаменту Мері Гарф, «агресивні дії членів правоекстремістського угруповання «Правий сектор» неприйнятні, вони розпалюють ситуацію на вулицях і підризкують зусилля мирних учасників протестів». Мері Гарф нагадала, що Сполучені Штати вже скасували візи кількох людей в Україні, причетних до насильства (йдеться про події листопада і грудня минулого року). «США продовжать розглядати додаткові кроки у відповідь на використання насильства будь-якою зі сторін», — наголосила вона.

В Євросоюзі шоковані останніми новинами про смерть протестувальників в Україні, заявив президент Європейської комісії Жозе Мануель Баррозу. Він закликав українську владу зняти напруження в країні. «Я хотів би особливо наголосити на основній відповідальності української влади вжити дії, щоб зняти ескалацію цієї кризи, і для цього залучити до діалогу опозицію, громадянське суспільство», — заявив Баррозу в Брюсселі. Президент Єврокомісії додав, Євросоюз «так само вивчає можливі дії з боку ЄС і наслідки для наших стосунків з Україною»...

**ФОТОГРАФІЇ — ЯК АСПЕКТ ВІЧНОСТІ**

**(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)**  
Багато протестувальників зневірилося у гучних промовах та пропозиціях опозиційної депутатської верхівки і під час народного віче вимагало одного лідера, який міг би взяти на себе відповідальність, а також скандувало на адресу цих млявих політиків таке звичне слово «Ганьба!». Бо хтось же винен у тому, що за два місяці

Майдану не відбулося жодних позитивних зрушень! Далі була війна. Дим, вогонь, вибухи, крики, кров і сотні поранених. До того ж «беркутівці» ще й «хрестили» протестувальників із водометів льодяною водою при температурі до 10 градусів морозу, що заборонено міжнародною конвенцією і прирівнюється до тортур.

А я розглядаю фотографії В. Овчарука зі святкового

Майдану. Можливо, комусь саме із цих людей вже вибило око чи завдано інших тяжких ушкоджень? (До речі, проблеми з очима — у 11 протестувальників, серед яких — двоє журналістів. Троє людей втратили по оку взагалі). Але допоки ще ніхто не знає, що на все життя залишиться інвалідом, заплативши такою дорогою ціною за намагання «прогулятися» урядовим кварталом. А це — відвоювати право на краще життя, на жаль, не маючи чіткого уявлення, як же його будувати і кому довіритися в майбутньому.

Таким стало для мого народу свято Водохреща. Добре, що воно не увічнилось на редакційних фотографіях. Втім, вже другий день триває мобілізація кримчан на Майдан (чи на війну?). Захисти їх, Господи!

**Тамара СОЛОВЕЙ**  
\* \* \*

Про те, яким був Майдан лише тиждень тому, читайте в репортажі власного кореспондента «КС» Сергія Лашченка на 4-5 стор.



**НЕ СТАЛО ЗАМПІРИ-ХАНУМ...**

16 січня перестало битися серце Зампіри Асанової. Відійшла у вічність донька кримськотатарського народу, яка з молодих літ боролася за права і свободу кримських татар та повернення їх на Батьківщину. Їй була небагатою доля поневолених народів радянської системи, пані Зампіра пройшла через важкі випробування у боротьбі за честь і гідність людей.

Життєві дороги поєднали її з прекрасними людьми — такими, як академік Андрій Сахаров, Слава Стецько, В'ячеслав Чорновіл, та іншими знаними дисидентами, яких радянська влада визнала своїми ворогами. Повернувшись до Криму, Зампіра-ханум продовжувала налагоджувати стосунки з українцями на теренах півострова і по всій Україні. На всіх заходах української громади вона разом з представниками Меджлісу, ветеранами кримськотатарського національного руху відзначала наші святкові й сумні історичні дати. Ми, українці, цінували нашу друж-



бу з пані Зампірою-ханум, шанували за її внесок у примирення поваги й порозуміння між нашими наро-

дами, спільну боротьбу за таку Українську державу, в якій всі нації будуть співідувати дружні відносини, берегти духовні і культурні цінності, відроджувати й примножувати традиції наших спільних дій на благо наших народів.

Хай буде вічною пам'ять про славу доньку кримськотатарського народу Зампіри Асанову і пухом буде для неї рідна кримська земля...

**Петро Вольвач, Олег Іванов, Василь Овчарук, Анатолій Фомушин, Владислав Хмеловський**  
Редакція «Кримської світлиці»



**ШАНОВНІ КРИМЧАНИ!** 22 січня щороку ми відзначаємо День Соборності та Свободи України. Це велике свято для всього Українського народу! Якщо ви прагнете захисту своїх громадянських прав, вимагаєте позитивних змін економічного та соціального стану, підвищення рівня життя, приєднуйтеся, щоб стати пліч-о-пліч з тими, хто прагне демократичної і незалежної України. Тільки об'єднавшись, ми зможемо перемогти. **РАЗОМ – СИЛА! СЛАВА СОБОРНІЙ УКРАЇНІ!**

Голова ГО «Українська громада Криму» Владислав ХМЕЛОВСЬКИЙ

**УЧИТАЛЬНОМУ ЗАЛІ** Державного архіву в Автономній Республіці Крим відбулося відкриття виставки, приуроченої до Дня Соборності та Свободи України.

В експозиції представлено копії документів з Центрального державного архіву вищих органів влади й управління України, Центрального державного кінофотофоноархіву ім. Г. С. Пшеничного. У документах розповідається про події революції 1917-1919 рр., що завершилися проголошенням 22 січня 1919 р. на Софіївській площі в

Києві універсалу про об'єднання Української Народної Республіки та Західно-Української Народної Республіки.

**СПІЛЬНО** зі співробітниками бібліотеки-філії № 7 ім. Т. Шевченка представники ДО «ВІКЦ» 20 січня провели годину українознавства до Дня Соборності та Свободи України для студентів Сімферопольського коледжу Національного університету харчових технологій. Студенти подивилися документальний фільм про історію свята й довідалися багато нового й цікавого з історії України.

**БУДНІ СЕВАСТОПОЛЯ ПОЛІТИЧНОГО**

## КОЛЕСНІЧЕНКО У МІСТІ, ДЕ ОБИРАВСЯ, БЕЗ ПОСИЛЕНОЇ ОХОРОНИ НЕ ХОДИТЬ

18 січня 2014 р. у приймальні народного депутата Вадима Колесніченка в кінотеатрі «Україна» пройшла прес-конференція. Окрім мільйонерів, тіло обранця посилено охороняли молоді люди спортивного вигляду, які перешкодили бажаним потрапити на зустріч, і робили це на свій розсуд.

Зокрема, постраждав колишній кандидат в депутати Віктор Неганов, котрого після того, як він зафіксував «тітушок» на камеру телефону, за його словами, вивисили через перила другого поверху з метою скинути вниз. За цим спостерігали два мільйонери і не втручалися, каже Неганов. Тільки його відчайдушні крики про допомогу виправили ситуацію. Нападники відібрали телефон, і лише після втручання заступника начальника УМВС у Севастополі, начальника міліції громадської безпеки Сергія Помелкова «тітушки», очолювані помічником депутата Вадимом Дворніковим, повернули, попередньо видаливши відеозапис.

Після закінчення інциденту В. Неганов разом із однодумцем Іваном Шульгою написали заяви в Ленінський районний відділ міліції про порушення своїх громадянських прав молодими людьми без розпізнавальних знаків.

Як повідомляє сайт «Громадянська оборона», Вадим Колесніченко так пояснив їхню присутність біля дверей його приймальні: «Люди, які були у нас в Маріїнському парку, по-перше, багато хто хотів зі мною зустрітися, потім хотіли сфотографуватися, отримати мої автографи. У нас не так багато часу було. Частина людей прийшли сюди зі мною поспілкуватися. Це перше. І друге, крім усього іншого, у нас є загоны. Ну, самооборони зараз не варто називати. Окремих людей, які могли б при необхідності надати сприяння владі в тому чи іншому питанні».

**ДО СЛОВА...** Нардеп від Партії регіонів Вадим Колесніченко, один з авторів скандального закону № 3879, що істотно урізав права громадян на мітинги, свободу слова тощо, вважає, що в зв'язку з останніми подіями в країні влада має діяти чітко в рамках законодавства і Конституції України, інакше ситуація переросте у вахханалію. Про це Колесніченко сказав у Сімферополі, відповідаючи на запитання кореспондента Укрінформу.

«Дуже важливо, щоб влада діяла в рамках закону. Якщо це буде жорстко, отже, це буде жорстко. Інакше у нас почнется вахханалія і громадянська війна, яку хочуть нав'язати Україні, щоб знищити її як державу. Ось де біда, і я думаю, що з цією бідою ми впораємося», — підкреслив Колесніченко.

За його словами, опозиції необхідно вести переговори з владою, висунувши зрозумілі вимоги, які відповідають акту і Конституції.

Але, поскаржився Колесніченко, владі нема з ким вести переговори, оскільки, за його словами, ні Кличко, ні Тягнибок, ні Яценюк «не керують процесом».

«Банди погромників керуються абсолютно іншими людьми», — заявив Колесніченко, не уточнюючи, хто ж ці люди, які бажать розв'язати в Україні громадянську війну.

Нагадаємо, що закон Колесніченка-Олійника політологи називають спусковим гачком нинішнього радикального протистояння в Києві. Сам же нардеп такого зв'язку не бачить і неодноразово заявляв, що «гордий за свій закон», оскільки «він повною мірою відповідає європейським і американським законам».

## ЧИ ВВАЖАТИ ІНОЗЕМНИМ В СЕВАСТОПОЛІ АГЕНТА РОСІЇ?

Днями до чималой кількості громадян України, у тому числі вищих посадових осіб, які працюють на користь сусідньої держави і щедро відзначених Росією, додалися нові імена.

У Сімферополі генеральний консул Російської Федерації В'ячеслав Світличний привітав журналістів Криму з Днем російської преси.

Нагороди від консульства, представництва Росспівробітництва у Ощадбанку Росії отримали власні кореспонденти російських федеральних телеканалів, а також журналісти та керівники кримських засобів масової інформації, серед яких — головний редактор Севастопольського новинного порталу «ForPost» Сергій Кажанов.

Цей добре відвідуваний ресурс відзначається агресивною антиукраїнською позицією та одночасним недбалним ставленням журналістів і дописувачів до грамотної російської мови. Під гілками обговорення статей відбувається жорстоке модерування і заборона дописів українською мовою та російською тим учасникам, які дотримуються демократичних і людських до Української держави поглядів.

## ЗАПІЗНІЛЕ СВЯТО ЕКОЛОГІВ

У багатьох ЗМІ Севастополя голова постійної екологічної комісії міськради Карп Булатов повідомляє про остаточну перемогу над ТОВ «Суеста», яке більше року вело варварський видобуток піску в морі біля мису Фіолент.

Крапку в конфлікті міста з екологічними шкідниками поставив Вищий адміністративний суд України, який скасував рішення адміністративного та апеляційного судів Донецька. Таким чином, знову набуло законної чинності рішення Державної служби геології та надр України про скасування спецдозволу на видобуток піску в акваторії Севастополя на території 62 га морського дна.

«Ця остаточна перемога над «Суестою» досягнута спільними зусиллями міськради, екологічної громадськості, ЗМІ, прокуратури та держадміністрації, — всіх патріотів Севастополя», — каже Карп Булатов.

Останнім часом на мисі Фіолент почастішали зсувні процеси та обвал ґрунту на дачних територіях та базах відпочинку. Очевидно, що вирішальний вплив на таке рішення, яке позбавило ТОВ «Суеста» прибутків, що вимірювались сотнями мільйонів доларів, був з боку Президента України.

Але, швидше за все, закінчення дозволу на видобуток піску, який поставлявся до російського Сочі, збіглося із закінченням будівництва об'єктів Олімпіади...

Огляд підготував

Микола ВЛАДЗІМРСЬКИЙ

## В СІМФЕРОПОЛІ ДО ДНЯ СОБОРНІСТІ

ВІДКРИЛАСЯ ВИСТАВКА КНИГ, БОН ТА МАРОК ЧАСІВ ОГОЛОШЕННЯ АКТУ ЗЛУКИ УНР ТА ЗУНР

21 січня 2014 року в Музеї історії міста Сімферополя на честь Дня Соборності та Свободи України та 95-ої річниці об'єднання УНР та ЗУНР відкрилася виставка «Акт соборності України 1919 р. Свідки епохи: книги, бони та марки». В експозиції представлені видані 95 років тому книги, пов'язані з головою Директорії УНР В. Винниченком, тогочасні марки та паперові гроші, в тому числі — створені художником Іваном Мозалевським, який жив та помер у Сімферополі. Організатори виставки — Громадська організація «Таврійська гуманітарна платформа» та Музей історії міста Сімферополя.

На виставці можна побачити близько 80 експонатів: раритетних книг, українських марок та паперових грошей 1918-1921 рр. Переважна більшість з них із колекції кримського історика, голови ГО «Таврійська гуманітарна платформа» Андрія Іванця.

Виставка відкривається вітриною з книгами, центральними експонатами якої є видані у Відні у знаковому 1919 р. твори письменника, голови Директорії УНР Володимира Винниченка. Також у ній можна побачити книги, які він писав у 1919-1920 рр. — щоденник та «Відродження нації», монографію про лідерів Директорії з дарчим написом директора Українського інституту національної пам'яті, одного з провідних винниченковознавців Валерія Солдатенка, дослідження А. Іванця «Кримська проблема в діяльності УНР періоду Директорії (кін. 1918 — 1920 рр.)». Відвідувачі виставки мають можливість ознайомитися із поштовими марками УНР та ЗУНР, марками-грошима УНР 1918 р., українськими паперовими карбованцями та гривнями 1918-1920 рр. Експозиція прикрашена рушниками відомої вишивальниці, Героїні України Віри Роїк. Окремо — у кімнаті-сейфі початку ХХ ст. — експонуються частини марочних аркушів з марками УНР Віденської серії номіналом 1, 2, 3, 5 та 10 гривень, які мають рідкісну зубцівку і відповідно більшу матеріальну цінність.

Відкриття виставки відбулося у теплій та урочистій атмосфері. У ньому взяли участь заступник голови Республіканського комітету АР Крим із охорони культурної спадщини В'ячеслав Зарубін, працівники Представництва Президента України в АР Крим, директор Кримської філії Національного інституту стратегічних досліджень, професор Ірина Бережна, працівники управління культури Сімферопольської міськради, відомі науковці, громадські та культурні діячі. Перед ними виступили викладачі Сімферопольської дитячої музичної школи № 2 кобзар Ірина

Вахненко та скрипаль Валентина Лінден.

Представники органів влади та самоврядування відзначили у своїх виступах важливість свята День Соборності та Свободи України, його великий консолідуючий потенціал та подякували організаторам виставки за креативний підхід до його відзначення.

Директор Музею історії міста Сімферополя Ірина Вдовиченко розповіла про історію свята День Соборності, яке багато років відзначалося громадськістю, а після Указу Президента України у 1999 р. стало офіційним. У 2011 р. Глава держави перейменував його на День Соборності та Свободи.

Директор Кримської філії Національного інституту стратегічних досліджень Ірина Бережна зазначила, що День Соборності та Свободи України — це нагадування про те, що сила нашої держави — в єдності територій і в єдності нації, що проєцирується у соціальну та політичну єдність, спрямовану на вирішення спільних проблем. У цей важкий час, наголосила вона, варто пам'ятати про взаємну повагу, взаєморозуміння, про компроміс, про толерантність як головні принципи соборності.

«День Соборності ще не зайняв у нашому суспільстві те місце, яке йому належить. Але це станеться», — зазначила у своєму виступі заслужений економіст України Валерій Пробий-Голова. Він подякував за відображення в експозиції українських паперових грошей часів УНР, оскільки, за його словами, тема грошей є близькою кожному. Заслужений економіст України показав присутнім і частину своєї колекції бон.

Лідер ГО «Таврійська гуманітарна платформа» Андрій Іванець подякував за підтримку в організації виставки директору бібліотеки-філії № 8 у м. Сімферополі Любові Тарахтій, колекціонеру Миколі Шаповалову та Вадиму Роїку.

«Акт Злуки УНР та ЗУНР, хоч і не був повністю реалізований в силу вкрай несприятливих військово-по-



літичних умов того часу, проте став вкрай важливим символічним документом. Він засвідчує прагнення жителів різних українських земель жити разом, у єдиній та соборній Україні. Вже немає живих свідків тих знакових для української державності та нашого суспільства подій, проте є речі, які можуть чимало розповісти про них. Частину з них ми сьогодні представляємо до уваги шанувальників вітчизняної історії», — сказав лідер ГО «Таврійська гуманітарна платформа». Він провів екскурсію по виставці, під час якої особливий інтерес відвідувачів викликали 1000 і 2000 гривень 1918 р.

Ці бони були розроблені художником, керівником мистецько-графічного відділу Експедиції з заготовки державних паперів України у 1918-1919 рр. Іваном Мозалевським, який у 1953-1975 рр. проживав у Сімферополі. На виставці представлені портрети та біографія майстра, а також — зроблена директором Музею історії міста Іриною Вдовиченко фотографія сімферопольського будинку, де він мешкав.

На відкритті виставки своїми спогадами про І. Мозалевського та його дружину Валентину поділилася мистецтвознавець Людмила Лінденко, яка знала їх з другої половини 1950-х рр. Це були дуже світлі, життєрадісні люди, які відрізнялися від перехожих під час прогулянок Сімферополем не тільки своїм зовнішнім виглядом, а й одухотвореністю облич, згадала кримчанка. Вона роз-





# СВІТЛІ ОБЛИЧЧЯ



«Світличанка» з Коломиї Оксана Романюк

**«КОГДА ГОВОРИЛА, ЧТО ПРИЕХАЛА ИЗ МОСКВЫ, МЕНЯ ПРИНИМАЛИ КАК ХОРОШЕГО ДРУГА...»**

Ось що написала москвичка Анна Родіонова:

«Инфраструктура, созданная протестующими, потрясает воображение, и вопрос «на чьи деньги гуляем», честно говоря, не раз закрадывался в мою голову. Задавать его я никому не стала, поскольку ответ в скором времени узнала сама. Все так же, как у нас: есть интернет-кошелек, куда каждый может перевести свой грош на нужды революции. Только сочувствующих больше, да и информация распространяется гораздо активнее. Майдан, на мой взгляд, только во вторую, а может, даже и в третью очередь — про политику. О политике говорят мало, наверное, потому, что в главных вопросах протестующие меж собой согласны, а детали обсуждать надо позже и не на площади. Люди пришли и приехали, чтобы поддержать друг друга, посмотреть друг на друга, познакомиться. В этом ответ всем, кто обвиняет майданцев в «проплаченности». Можно заплатить людям за выход на площадь или за выкрикивание лозунгов, но никакими деньгами не оплатишь готовность помочь в организации лагеря. Правительство, кстати, пыталось на соседней площади устроить провластный митинг. Часть митинговавших пошла на Майдан посмотреть, что там происходит, да так там и осталась. Проникнувшись этими настроениями, я пошла в один из пунктов питания, где нужен был волонтер, разливала чай, но настоящей нашла себя в изготовлении бутербродов. Когда я говорила, что приехала из Москвы, меня принимали как хорошего друга, а уж когда я обнаружила знакомство с «несе Галя воду», «ти ж мене підманула» и «Марусей раз-два-три калина», так и вообще. Спрашивали, знают ли в России про украинские события, и благодарили за поддержку...»

**«СКАЗАТЬ, ЧТО НАМ БЫЛИ РАДЫ — НИЧЕГО НЕ СКАЗАТЬ...»**

Інший москвич (на жаль, не вказав імені) також залишив цінні свідчення в Інтернеті про поїздку до Києва:

«Что такое Майдан, объяснить невозможно, зато любой, оказавшись там, в минимальный срок понимает, что причастился к Истории. Про духоводность Майдана писали многие, но я с удовольствием повторяю — «Это не факт. Это хуже факта. Просто всё именно так и есть». Уже у метро «Вокзальная» мы увидели группу киевлян, раздававших приездом разного рода распечатанную информацию о Майдане, к которой прилагались самые точные и разумные комментарии от встречавших. Сразу поняли, что нам будут рады — ребята пожелали сняться с нами вместе. Люди с национальными флагами и жёлто-голубыми ленточками попадались повсюду, а на Крещатике они оказались в большинстве. Вторая на тот момент неделя противостояния подходила к концу, и люди успели привыкнуть к такого рода ситуации, когда с площади уходит нельзя, а можно только отлучиться. Так что настроение было привычно-деловое и спокойное — каждый знал, что, зачем и как надо делать. Вообще, два важнейших вывода приведу сразу: украинцев отличала решимость и самоорганизация. Причём, речь не о той спонтанной «удалой» решимости отчаяния, что столь свойственна русским и благодаря которой сго-

ре рел Никита Пряжин или в волнах Волги утонула персидская княжна. Речь о спокойной уверенности в следовании самостоятельно принятому решению. В украинском языке эта особенность выражается столь любимым мной словосочетанием «дуже впертий». По сути, оба упомянутых качества — две стороны одной медали: первое — ответственность перед собой, второе — ответственность перед товарищами. Детали оставлю, ограничусь декларацией — организация чувствилась во всём, в той мере, насколько это в принципе возможно для грандиозного скопления большей частью незнакомых друг с другом людей...»



Тут я лише тришки доповню. Точніше, проілюструю деталями висновок москвича: «организация чувствилась во всем». Від учасників Майдану чув легенди про те, як стійко трималися воїни-афганці під час останнього штурму їхніх позицій «беркутівцями». Ветерани утримали свою

барикаду, адже мали величезний досвід силового протистояння у значно гірших умовах. Вони добре пам'ятали, як вміло і жертовно воювали моджахеда за своє. І десь у глибині душі поважали свого колишнього супротивника. Чи думали колись, що доведеться захищати не «єдино правильну» лінію КППРС, а рідну українську землю? Та ще й найдоржчі її п'яді — в центрі столиці... То як же вони могли відступити? Наших «афганців» я фотографував багато — вони спокійні і мужні. На відміну, скажімо, від стареньких і немічних ветеранів Великої Вітчизняної, наші «афганці» перебувають у віці духовно-патріотичної зрілості. В цьому, звичайно ж, є своя краса.

Так само чесно і жертовно виконували свій обов'язок на Майдані медики. Вже першого дня був свідком того, як одній людині стало погано в натовпі. Люди з червоними хрестами на білих халатах рятували киянина-пенсіонера

по материнській лінії жили в Приазов'ї, а перед тим — хтозна скільки століть проживали в сонячному Криму... Тобто кримське коріння цієї прикарпатської родини не викликає сумніву. Може, тому Романюки вже не перший рік передплачують «Кримську світлицю»? Того дня в коломийському наметі розмістилася уся їхня родина, а там, де Романюки, — там завжди весело і радісно, там нові друзі. Мабуть, саме тому у них вже зранку чаювало двоє симпатичних харків'ян. Мужчина емоційно розповідав, що свідомо перейшов на українську у віці 47 років. А його супутниця підкреслила: попри те, що є чистокровною росіяною, на Майдані почала спілкуватися українською. Просила вибачити за вимову, але виходило у неї якраз досить непогано. І настроїй був відповідним, піднесеним. Та що там харків'яни — навіть москвичі були в захваті від київського Майдану! Зустрічався і розмовляв з такими, а потім ще багато цікавого знайшов у Інтернеті.



Харків'яни

так енергійно, ніби йшлося про пораненого побратима на полі бою. Не стояли осторонь і звичайні люди, які опинилися поруч. Саме завдяки таким «дрібницям» починаєш відчувати невимовну гордість від того, що ти також українець. А чи могли відчувати щось подібне учасники Антимайдану? Сумніваюся. І ось що цікаво — здавалося б, саме там, у проросійській атмосфері, повинно було б сподобатися москвичам. Але парадокс у тому, що звідти вони швидко повернулися на Майдан «антиторосійський». На останньому чомусь було значно комфортніше, ворожості зовсім не відчувалося:

«...Сказать, что нам были рады — ничего не сказать. Майдан разбит на сектора, каждый из которых — малая вотчина той или иной области Украины. Мы этого не знали, и встали с плакатами и значками, не оставлявшими сомнения в нашем гражданстве, среди украинцев Львовщины и Закарпатья — тех самых, кого в России принято считать бандеровцами, что вполне соответствовало действительности. Большие скопления людей подчиняются закону больших чисел — трудно ожидать, что среди 500 000 людей (а в воскресенье на Майдане было больше) все адекватные и разумные; но за два дня стояния с плакатами реакцию только трёх людей нельзя считать однозначно положительной, причём первый из них был странным дедушкой, просившим меня рассказать Путину о том, что ему удалось расширить закон сохранения энергии, одна дама выразила вполне справедливое недовольство плакатом, на котором была изображена рука с неприличным в адрес Путина жестом — всё же днём на митинге было немало детей, и лишь третья пожилая тётя пристыдила меня не за форму выражения протеста, а за сам

протест; с её точки зрения, поддерживая Майдан, я позорил Россию. Сама она Майдан не поддерживала, была русской гражданкой Украины, а на площадь попала по своим делам — там ведь не только палатки митингующих. Ночью спать на полу. Оно, однако, нуждается в пояснении. Нам отвели место на втором этаже, подальше от входа, рядом с альковом, то есть там, где среди ночи ходило относительно мало людей, дали нам не только пенки — даже их не хватало на всех — но и тёплое одеяло, а Ире не нашли ПОДУШКУ! Тогда как на первом этаже десятки людей спали, улегшись вдоль стен коридора, вблизи постоянно распахивавшихся входных дверей, дышавших декабрьским ночным морозцем, и дверей туалетов. Вообще, я впервые лицезрел ситуацию, когда в мужской туалет стояла очередь, а вход в женский был свободен. «Признак революции» — как справедливо заметила Ира. Немало людей также ночевали на мраморных ступенях широкой лестницы, притулившись у мраморных же перил, или положив голову на колени. Вновь отмечу, что эти «номера люкс» нам обеспечили самые натуральные бандеровцы, в характерных фуражках с козырьком и тризубом. А перед сном, несмотря на наши заверения в сытости, каждому налили по площадке вкуснейшего горячего украинского борща. Вообще, если бы мы там задержались, то уподобились бы волку из известного украинского мультфильма...»

(Продовження на 5-й стор.)



Медицина служба Майдану





# МАЙДАНУ

До речі, свідчення цього ж автора про Антимайдан також є досить цінними:

«Одна из митингующих призналась, что их привезли на автобусах за 250 гривен (1000 р.), а другая сообщила, что мечтает отправить дочку на учёбу в Европу. Я тут же сказал, что она выступает за Евроинтеграцию Украины и предложил ей пойти к нам на Майдан, чем вверг её в ступор, ибо она изумлённо переспросила: «Так вы с Майдана???». И, получив утвердительный ответ, совсем растерялась. Но идти с нами отказалась — иначе, полагаю, её ожидало не только лишение грошей и транспорта домой, но и неприятности по службе. Там же встретили трёх алкашей, явно не желавших попасть в объектив. Ушли мы оттуда под звуки советских песен, перемежавшихся выступлениями заслуженных швей-мотористок и мастериц машинного доения... Ностальжи, можно так сказать, эпохи сисек-масисек и развитого социализма.

А дальше, почти до самого отъезда был тот самый грандиозный полумиллионный или миллионный митинг на Майдане, о котором рассказывать не стану — изойду от зависти. Участники обещают, что как только избавятся от Януковича, тут же поедут «підтримати Москву». Что ж, ловлю их на слове».

## «Я ВИДЕЛ ГЛАЗА СВЯЩЕННОСЛУЖИТЕЛЕЙ КИЕВСКОГО ПАТРИАРХАТА...»

Я свідомо не роблю переклад українською, оскільки так читачі виразніше відчують реалії Майдану. Здається, вперше за багато десятиліть російська інтелігенція масово починає говорити про Україну і українців шанобливо. Ось що пише російський журналіст Олександр Барановський:

«Я видел людей, бегущих от российского ОМОНа в период массовых протестов в Москве, и как перед их носами захлопывались двери магазинов и кабаков. Некоторые мейнджеры, правда, все же соглашались схоронить внутри себя беглецов, но их было явно меньшинство. Не знаю, что они чувствовали в тот момент и почему принимали мгновенное решение помочь, а не отвернуться, как все остальные, но я себе их

явственно в тот момент представлял жителями оккупированных территорий, которые прятали от немцев евреев и партизан. Будни Москвы. Города, который с помпой каждый год празднует очередную годовщину победы над фашизмом...»

И я видел спящих на полу в Михайловском соборе киевлян, которых жестоко избил «Беркут» в ночь на 30 ноября под стелой Независимости. Я видел глаза священнослужителей Киевского патриархата (язык не поворачивается назвать их привычным московским словом «попы»), которые неохотно отвечали на вопросы, почему они не затворили ворота и позволили людям остаться ночевать, несмотря на угрозу штурма монастыря «Беркутом»:

— На все воля Божья... Я видел львовян, братающихся на Майдане с донбасскими. На моих глазах киевляне брали на постой харьковчан, которых они в первый раз в жизни виде-

часу. Сталось, можна сказати, ДИВО. Але як тепер це українське диво можна використати з максимальною користю? Мене не покидало відчуття, що дуже багато можна зробити по гарячих слідах. Особливо, якщо всім налаштуватися на активну роботу. Для прикладу наведу ось таке фото: молода ківська родина з «Кримською світлицею» в руках. Зверніть увагу на ці прекрасні, світлі обличчя! Знаєте, про що ми говорили тоді? Про долю кримського українства. І кияни були неабияк зворушені тим, що в Криму виходить така хороша газета. Не про євроінтеграцію вони тоді думали, не про покарання «беркутівців», а саме про кримських українців! Чи часто ми будемо свідками такої національної солідарності? Зовсім ні... А ось на Майдані люди починають мислити по-іншому, вони відчують себе частинкою єдиної спільноти. Хай не всі, але ось такі культурні, інтелегентні люди перероджу-



Юні майданівці



Майбутні «світличани»

ли і котрим негде було ночувати в м'ятежному городі. Несколько кафе в центре Киева бесплатно кормят протестантов бутербродами и бульоном. Офисы, компании и частные лица, находящиеся в эпицентре событий, снимают пароли с вай-фая, чтобы им могли пользоваться все желающие. Это и есть национальная солидарность. То, чего так не хватает нам, русским...»

## ПОЗНАЙОМСЯ НА МАЙДАНІ З ДЕСЯТЬМА ПАТРІОТИЧНИМИ РОДИНАМИ

Е-е, національної солідарності і нам не вистачало — принаймні до цього

ються буквально на очах. І якби лідери Євромайдану видали мільйонним тиражем інструкцію: «Познайомся на Майдані з десятьма патріотичними родинами. Склади графік спілкування своїх дітей з дітьми твоїх нових друзів. Твори навколо себе патріотичне середовище!» — то якийсь відсоток митингувальників цими настановами неодмінно скористався б. І це вже була б нова якість Києва, нова якість українства. На жаль, у організаторів Євромайдану до всього руки не доходять, тому величезні можливості Майдану залишаються невикористаними або використаними лише частково.



Микола Джміль з Донбасу



Киянка Галина Грачова

## МОВНЕ ПИТАННЯ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ВАЖЛИВИМ. АЛЕ Ж ПАТРІОТИЗМ — ЦЕ НЕ ЛИШЕ МОВА

Українську мову на Майдані шанують. Проте вона хоч і домінує, але залишає чималеньку нішу для російської. Чимало агітаційних плакатів виконано саме російською: «За ГАИ без взятки», «Это не против России, а против ментовской крыши. Выходи на Майдан!». Або: «Принимай продукты, лекарств, вещей». Двомовність на Майдані формується ціл-

ком стихійно. Наприклад, великими літерами на дощовому наметі написано: «Днепропетровск. Один за всех и все за одного!». І поряд значно меншими: «Кривий Ріг за ЄС. Київ, ми разом!». Гасло, написане від руки: «Требуем борьбы! Регионам не верил, не верю и не поверю никогда». І тут же: «Слава Україні!». Ось великий плакат: «Не курить. Не палити. No smoke». А далі пояснення, чому не курити: «Здесь бензин / Тут бензин». Шкода, що не було часу вивчити — представники якого регіону були авторами. Думаю,

когда со сцены раздался крик: «Нас почули! З усього Києва до нас ідуть люди!», я оглянувся і навпаки. Було б щось одне. А ось харків'яни, донеччани — ті могли. У себе спілкуються виключно російською, а для Києва роблять виняток — двомовність. По-іншому, мабуть, і не вийде, адже відсоток російськомовних серед політично активного населення України дуже високий. І все ж Майдан масово продукує українських націоналістів. Механізми різноманітні, але в

Когда со сцены раздался крик: «Нас почули! З усього Києва до нас ідуть люди!», я оглянувся і навпаки. Було б щось одне. А ось харків'яни, донеччани — ті могли. У себе спілкуються виключно російською, а для Києва роблять виняток — двомовність. По-іншому, мабуть, і не вийде, адже відсоток російськомовних серед політично активного населення України дуже високий. І все ж Майдан масово продукує українських націоналістів. Механізми різноманітні, але в Російськомовна киянка Галина Грачова передала до коломийського намету теплу шерстяну ковдру та багато пластмасових стаканчиків для чаю, аби прикарпатці не мерзли вночі та могли частіше зігріватися гарячим чаєм удень. І це при тому, що її дев'ятирічний внук потребує складної операції. Грошей для операції потрібно ой як багато... Але того дня пані Галина думала не про своїх найближчих родичів, а про долю України. Чи не таких людей мав на увазі ківський художник Олександр Мельник, коли малював плакат: «Ви прекрасні! Я вас люблю!». І знаєте, що він найчастіше чув від митингувальників? Люди кричали йому: «Ми вас також любимо!!!». Мабуть, це і є найвище досягнення Майдану — поєднання Добра, Любові, Краси. Прикро, якщо цього не розуміють політики. Але принаймні добре, що цю обставину усвідомлюють поети. Ось що писав донеччанин Микола Джміль під впливом Майдану-2004: Страна небесной красоты, Страна любви, свободы, братства,

Страна духовной красоты, Страна духовного богатства...

Отже, українці довели, що, мобілізуючи свої сили у момент небезпеки, вони воліють триматися лінії Добра. Політики повинні враховувати цю обставину. Саме концентровані зусилля в цьому напрямку можуть привести до великого успіху. Натомість радикальні дії екстремістів скоріше руйнуватимуть український моноліт, не приносячи очікуваної користі.

Сергій ЛАЩЕНКО (Фото автора)



Воїни-«афганці»



Тернопільчанин Микола Шевчук



Згідно з Основним Законом Україна є правовою і демократичною державою, а народ — єдиним джерелом влади. Європейський вектор України вимагає підвищення ролі та безпосередньої участі народу, зокрема інститутів громадянського суспільства, в державному та суспільному житті країни, а також потребує створення для цього відповідних умов. На жаль, чинна Конституція України не містить прямого визначення чи посилення стосовно громадянського суспільства. Разом з тим, розвиток громадянського суспільства є потребою часу, того історичного періоду, в якому перебуває наша країна. Громадянське суспільство потрібно не тільки суспільству, громадянам, а й владі, оскільки є гарантією успішного розвитку демократичної держави та існування самої влади. Серед багатьох найбільш виражених і точних, на наш погляд, є визначення, де **громадянське суспільство розуміється як суспільний устрій і держава особливо типу, в якому юридично забезпечені та політично захищені права і свободи кожної людини.** Найбільш характерними рисами громадянського суспільства, окрім активної участі народу у вирішенні державних і соціальних проблем, є самоорганізованість і самодисципліна громадян у своїх рішеннях та діях, зокрема у дотриманні вимог законів. Суспільні та політичні події кінця листопада та грудня 2013 року, а також початку 2014 року дають багатий матеріал для аналізу та наводять на певні роздуми щодо стану і перспектив можливого розвитку громадянського суспільства в Україні. Зростання зрілості та активності громадянського суспільства в Україні як демократичного чинника відзначає українська церква, зокрема, про це сказав Блаженніший УГКЦ Святослав (Шевчук) в інтерв'ю «П'ятому каналу» 7 січня. Завдання громадянського суспільства, на його думку, полягають у наступному: а) обирати владу; б) контролювати владу; в) змінювати при необхідності владу. При цьому в трикутнику Влада — Політику — Громадянське суспільство церква чітко позиціонує себе саме частинною громадянського суспільства.



Україні; 2. Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Автономній Республіці Крим» Кримський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації (далі — Центр) розробив Навчальну програму підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та активу інститутів громадянського суспільства для проведення відповідних занять у форматі тематичного короткострокового семінару «Стан і перспективи розвитку громадянського суспільства в Автономній Республіці Крим». Після обговорення на засіданні «круглого столу» і двох проблемних семінарах за участі представників органів влади, органів місцевого самоврядування, активу громадських організацій до Плану було включено теми: 1. Правові та організаційні основи розвитку громадянського суспільства в

**Роман САВОНЮК,**  
кандидат юридичних наук, доцент,  
заслужений юрист АР Крим

## ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: КРИМСЬКІ ОБРИСИ 2013 РОКУ

(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ТЕМАТИЧНИХ СЕМІНАРІВ ТА АНКЕТУВАННЯ)

розвитку громадянського суспільства в Автономній Республіці Крим, Крайні практики участі інститутів громадянського суспільства у вирішенні соціально-економічних проблем; а також 3. Форми і механізми взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Протягом вересня-листопада 2013 року співробітниками Центру за підтримки керівників місцевих органів влади було проведено 28 візних тематичних короткострокових семінарів, у яких взяли участь як державні службовці, посадовці органів місцевого самоврядування, так і представники громадськості — від голів і активістів різних громадських організацій до начальника православної церкви селища Нижньогірське о. Леоніда.

Всього у вказаному тематичному семінарі взяли участь та підвищили свою кваліфікацію 796 осіб. За посадовим (фаховим) складом це були: а) 249 державних службовців РДА, з них — 145 керівників; б) 320 посадових осіб органів місцевого самоврядування (міські та районні ради), з них 168 керівників; в) 227 очільників і представників громадських організацій автономії, зокрема й депутати місцевих рад. А всього в семінарах та інших заходах за цією тематикою, що їх провів Центр на виконання Програми сприяння розвитку громадянського суспільства в Автономній Республіці Крим та плану заходів, взяли участь 959 осіб. Серед них — 283 службовці районних державних адміністрацій, 388 посадовців органів місцевого самоврядування та 288 представників громадських організацій, депутатів міських і районних рад автономії. Разом з тим, звертає на себе увагу те, що на семінар в деяких органах влади було запрошено невелику кількість саме представників громадських організацій. Так, в Красногвардійській РДА і Євпаторійській міській раді їх було всього по 4, Білогірській РДА — 3, Роздольненській РДА — 2, у Сакській РДА — 1. На семінар у Ленінській РДА організатори чомусь не запросили представників громадських організацій, які бажали взяти участь у семінарі, а тому їм довелося це зробити зі своєї ініціативи. Не зрозумілим є і той факт, що у Нижньогірському на семінарі, який проходив у приміщенні райдержадміністрації, не було жодного представника районної ради. Звертає на себе увагу й те, що на зазна-

чених семінарах дуже мало було представників молодіжних громадських організацій. Мав місце і такий прикрий випадок (правда, він був єдиним), коли чиновник Джанкойської міської ради, він же представник громадської організації, почувши про те, що на проблемному семінарі в Сімферополі керівник Громадської ради при Джанкойській міській раді визнав стан взаємодії та відносини з міською владою незадовільними, демонстративно покинув семінар. Були деякі інші крайнощі та курйози. Так, мабуть, для масовості деякі організатори навчальних груп чомусь залучали до семінару людей, дещо далеких від проблем громадянського суспільства. Наприклад, до семінару, який проходив в Алуштинській міській раді, організатори залучили присяжного повереного та завісга сільської ради, у міській раді м. Армянська — завісга ДЮСШ, а також інструктора фізкультури дитячого садка-ясел № 3 і методиста дитячого садка-ясел № 4. У перебігу семінару було висловлено дещо агресивне неприйняття запропонованих

ного дослідження стану і розвитку громадянського руху в автономії, з'ясування проблем взаємодії громадських організацій з органами влади та можливих перспектив розвитку громадянського суспільства в республіці. Важливість дослідження обумовлена тим, що його результати дають змогу уявити, наскільки реально у практичному сенсі виконується органами влади автономії Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та відповідна Програма і План заходів в Автономній Республіці Крим. Так, узагальнення відповідей респондентів (нехай і суб'єктивних) свідчить, що майже всі вони позитивно (деякі не змогли визначитися з відповіддю та всього з десяток негативно) ставляться до **Програми сприяння розвитку громадянського суспільства в Автономній Республіці Крим**, вважаючи, що це — актуально та є одним з шляхів побудови демократичної, правової і соціальної держави. Дехто бачить в реалізації Програми можливість позитивного впливу на соціально-економічний розвиток країни і рух до Європи, зміцнення єдності народу та влади. При цьому слід віддати належне активістам громадських організацій (принаймні тих, хто брав участь

розвитку територій; виконання прийнятих рішень; реалізації соціально-значущих проектів; розвитку малого та середнього бізнесу; захисту довкілля та прав споживачів. Але для цього, вони вважають, потрібно виключити формалізм і бюрократію у роботі чиновників та особистий інтерес деяких керівників Громадських рад, а також змінити дещо зверхнє чи скептичне ставлення окремих представників влади до громадських організацій і взагалі до зверхнє громадян. Певним підтвердженням цьому є той факт, що за дорученням голови Ради міністрів АР Крим за незадовільну роботу зі зверненнями громадян у жовтні 2013 р. було вжито відповідних заходів впливу до чиновників чотирьох районів автономії. Позбавлено премії працівника відділу капітального будівництва та ЖКГ Сакського виконавчого, зменшено преміальну надбавку начальника відділу містобудування, архітектури та ЖКГ і заступника голови Нижньогірської РДА. Оголошено догану заступникові голови Шкільненської селищної ради та спеціалістові відділу ЖКГ Первомайської РДА («Кримська світлиця» 11 жовтня 2013 р.). Але ж і цього виявилось недостатнім для окремих чиновників. І вже 4 листопада, як повідомило *Управління інформаційної політики* кримського уряду, за невиконання звернень кримчан догани були оголошені співробітникам Міністерства регіонального розвитку та ЖКГ, республіканських комітетів: з земельних ресурсів і будівництва та архітектури, а також співробітнику органу місцевого самоврядування. За таке ж порушення з посади було звільнено заступника голови Лівадійської селищної ради (м. Ялта), а ще п'ять посадовців отримали попередження. Про неможливість (чи недовільність) взаємодії громадських організацій та влади зазначили лише окремі респонденти, найбільш категорично — в Роздольненській РДА, а представник районної ради (*там же* — Р. С.) бачить необхідність такої взаємодії лише під час проведення виборів (!?).

Майже всі учасники семінару (окрім одного чиновника з Білогірської РДА) зазначили, що вони **отримали для себе як нову, так і корисну інформацію.** Зокрема, це інформація щодо положень нового Закону «Про громадські об'єднання»; підвищення правової обізнаності та тлумачення змісту окремих законів (особливо представники громадських організацій). Чимало з респондентів вказали, що отримали нові знання щодо своїх прав, обов'язків, а також форм і механізмів взаємодії влади та громадськості, деякі практики такої взаємодії, або ж вперше чули про Стратегію і Програму сприяння розвитку громадянського суспільства. Вбачається позитивною й така відповідь, коли людина (представник Джанкойської міської ради) чесно написала про те, що зрозуміла, вже не потрібно боятися висловлювати свою думку.

Отримані відповіді свідчать, що переважна більшість респондентів вважає і вірить, що **громадянське суспільство має перспективу в Криму, в Україні.** В обґрунтування вони наводять такі аргументи: по-перше, це вищий рівень розвитку та кращі стандарти життя людей; по-друге, влада має бути вдячна громадським організаціям за активність й актуальні пропозиції; по-третє, іншого шляху розвитку країни немає і для цього необхідно об'єднати зусилля влади та громадських організацій. Але така перспектива можлива лише за сприяння влади та активної позиції громадськості, а однієї роз'яснювальної роботи буде недостатньо. Окремі респонденти зазначили, що «суспільство втомилось від бездіяльності влади», що «влада має ефективніше використовувати потенціал громадських організацій для вирішення місцевих проблем». Дехто вважає, що громадянське суспільство в країні можливе лише за умови, якщо у владі будуть грамотні, чесні та порядні люди.

(Закінчення в наступному номері)

у семінарі), які більш вмотивовано та активно ставилися до участі у семінарі, змісту положень Програми сприяння розвитку громадянського суспільства в Криму на відміну від окремих державних службовців і посадовців органів місцевого самоврядування, які залишали семінар до його закінчення, мало висували пропозицій, зауважень тощо. При цьому багато представників влади переконані, що громадянське суспільство може і має розвиватися тільки під контролем і за підтримки держави (*патерналістська модель* — Р. С.), а не само собою. Щодо негативних відповідей, то в них, як правило, зазначається, що в даний час реалізація Програми неможлива (представник Керченської міської ради) або ж не має сенсу та не є можливим без певних (*місцевих* — Р. С.) змін на краще в районі (Чорноморська РДА). Цікавими є відповіді учасників семінару на запитання анкети щодо **необхідності та корисності громадянського суспільства.** Деякі бачать у ньому (*громадянському суспільстві* — Р. С.) можливість успішного розвитку держави як демократичної і правової, де належним чином будуть захищені права та інтереси людей. Багато респондентів підкреслили, що через громадянське суспільство влада може повернути собі довіру людей, тобто здобути соціальний капітал. Крім того, були відповіді й дещо іншого змісту, а саме: що громадянське суспільство — це шлях до більш активної самоорганізації населення (будинкові, вуличні комітети); підвищення інформованості та ролі людей в управлінні державою; шлях до більш ефективного вирішення місцевих проблем і підвищення рівня життя людей; що це можливість бути почутим та мати вплив на рішення і здійснювати контроль за діями влади. Багато хто переконаний: сильне громадянське суспільство — це міцна держава, інші вважають, що розвиток громадянського суспільства сприяє вирішенню соціальних конфліктів та є школою виховання громадян-патріотів, а також виявлення справжніх лідерів з числа громадських активістів.

Безпосередня участь у підготовці та проведенні занять зазначеного семінару, спілкування з представниками влади (РДА, міськ/районні ради), активістами і представниками громадських організацій автономії, а також вивчення та узагальнення змісту 435 анонімних анкет учасників семінару (54,6% від загальної кількості) дає змогу дійти певних висновків щодо стану та діяльності громадських організацій, а також проблем взаємодії органів влади та громадських організацій і, що не менш важливо, — перспектив розвитку громадянського суспільства в автономії. На жаль, деякі учасники семінару надали відповіді не на всі запитання анкети, 49 — повернули анкети без відповідей, інші — анкети взагалі не повернули.

Цінність отриманих результатів, на наш погляд, у тому, що їх отримано як шляхом безпосереднього спілкування з учасниками при проведенні тематичних семінарів, так і шляхом анонімного анкетування та з'ясування їхніх думок, зауважень і пропозицій за спеціально розробленою анкетною. Актуальність дослідження у тому, що це перша на теренах Криму спроба комплекс-

Верховна Рада Автономної Республіки Крим 26 грудня 2012 року затвердила регіональну Програму та відповідні заходи сприяння розвитку громадянського суспільства в автономії на 2013–2015 роки з виділенням на це коштів з бюджету. Розпорядженням Ради міністрів Автономної Республіки Крим у 2011 р. створено Громадську раду при уряді автономії, а 13 серпня 2013 року кримський уряд ухвалив постанову «Про заходи сприяння розвитку громадянського суспільства в Автономній Республіці Крим». На виконання Програми сприяння розвитку громадянського суспільства в Автономній Республіці Крим, затвердженої Верховною Радою 26 грудня 2012 року, та постанови Ради міністрів автономії від 13 серпня 2013 р. «Про заходи сприяння розвитку громадянського суспіль-





Біля пам'ятника Тарасу Шевченку у Севастополі



## СЕВАСТОПОЛЬ ВІДЗНАЧАТИМЕ ЮВІЛЕЙ КОБЗАРЯ

13 січня під час щотижневого брифінгу в Севастопольській міській державній адміністрації начальник управління культури і туризму СМДА Тетяна Ульянова розповіла про плани СМДА щодо відзначення 200-річчя Тараса Шевченка в Севастополі. На сайті держадміністрації затвердженого плану святкування пам'ятної дати віднайти не вдалось, тому ваш кореспондент домовився про зустріч задля уточнення майбутніх ювілейних заходів, які були розроблені на виконання Указу Президента України від 11 квітня 2012 року № 257/2012 «Про додаткові заходи з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка».

Начальник управління культури і туризму СМДА Тетяна Ульянова та її заступник Юлія Ковальова розповіли, що міські заходи були заплановані на увесь поточний рік і затверджені ще 30 квітня 2013 р. Вже існують експозиції в бібліотеках міста, у березні відбудеться відкриття виставки картин з видами Шевченківських місць та ілюстрацій до літературних творів Кобзаря «Живописна Україна» у художньому музеї ім. Крошицького. Окремим пунктом у плані стоїть проведення лекцій, бесід, вечорів вшанування у закладах культури. На уточнююче запитання — де саме і коли вони відбуватимуться, мені відповіли, що це приблизний план, а конкретизація буде проводитись міським комітетом найближчим часом. Так само не дуже конкретно

виглядає пункт про висвітлення у ЗМІ запланованих заходів.

У плані не передбачені урочисті збори в театрі ім. Луначарського. Святковий тематичний концерт за участі творчих колективів міста заплановано провести в Українському культурно-інформаційному центрі. 9 березня відбудеться урочистий мітинг біля пам'ятника Тарасу Шевченку за участі творчих колективів у концертних костюмах та представників ВМС України і оркестру. Пролунала пропозиція там само запустити в небо жовто-блакитні кульки з цифрою «200».

За словами чиновниць, поки що відсутнє якесь фінансове забезпечення заходів, але очевидно воно таки відбудеться. Також вони пообіцяли, що будуть враховані пропозиції від громадських організацій і погодились, що наявність бігбордів про ювілейний рік у місті була б доречною, але, швидше за все, це станеться централізовано на державному рівні.

Із міським планом ювілейних заходів управління освіти і науки СМДА вдалось ознайомитись в Мережі. З метою підтримки заходів із вивчення і популяризації спадщини Великого Кобзаря, утвердження його духовних заповідей як важливого чинника консолідації суспільства, формування духовної культури учнівської та студентської молоді організовані та проводиться IV етап міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді ім. Тараса Шевченка, XIII Всеукраїнсь-

кий конкурс учнівської творчості, міський конкурс мультимедійних проєктів, конкурс читців творів Т. Г. Шевченка. Освітня запланували організацію та проведення літературно-мистецького свята «Свічка Шевченкова горить», акції «Шевченко мовами народів Криму», участь у літературних читаннях «Полум'яне слово Кобзаря» та поїздки переможців конкурсів до міста Канева за рахунок спонсорів.

На сайті Централізованої бібліотечної системи для дітей м. Севастополя опублікований план заходів, присвячених 200-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка, де вказано, зокрема, що для дітей влаштують книжкові виставки «Нас єднає Шевченкове слово», «Крилате слово Кобзаря», «Рідкісні видання книг Т. Г. Шевченка», «Світоч українського народу», «Великий син українського народу», «Тарас Шевченко — слава і гордість українського народу», «Певець народної життя», проведуть бесіди, огляди «Маленьким про Великого Тараса», «Кобзар — це книга Правди», «У бронзі, граніті, пам'яті народній» (з історії пам'ятників Т. Г. Шевченку), відбудуться години поезії «Величне слово Кобзаря», «Чарує слово Кобзаря», «Зацвіла у долині червона калина», усний журнал «Слово вічне, слово невмируще», турнір знавців його творчості, театралізована літературно-музична композиція «Слово про Кобзаря» та ін.

За словами начальника управління культури і туризму СМДА Тетяни Ульянової, окрім міського, плани ювілейних заходів існують ще у кожному закладі культури. Є надія, що за умови виконання запланованих заходів та врахування побажань української громадськості вшанування ювілею Великого Кобзаря відбудеться на гідному рівні.

Микола ВЛАДИМІРСЬКИЙ

Як готуються до Шевченківського ювілею у кримській столиці — читайте на 8-й стор.

У Криму вийшов друком журнал «Крим» із творами Тараса Шевченка російською, українською та кримськотатарською мовами. Триомовне видання подарував Президенту України Віктору Януковичу голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим Анатолій Могильов.

Під час зустрічі з Головою держави А. Могильов повідомив, що журнал надійде в усі бібліотеки автономії, а також буде представлений у Києві. Голова Ради міністрів Криму також розповів про ситуацію на півострові. «Ситуація в Криму стабільна, нормальна», — сказав він.

Шевченківські читання «Слідами Кобзаря», присвячені 200-річчю великого українського поета, художника та мислителя Тараса Шевченка, пройшли у Сакському районі.

Увазі учасників і слухачів читань представлено презентації, присвячені життю та творчості Великого Кобзаря, народні пісні. Провели також поетичну естафету «Нехай завжди надишає Тарасове слово», презентували книжкову виставку «У творах Шевченка — душа народу» та виставку дитячих малюнків «Літературний світ Т. Г. Шевченка в малюнках дітей».

Святкові заходи з нагоди 200-річчя від дня народження великого українського поета, художника та мислителя Тараса Шевченка пройшли у Джанкої.

Зокрема, у Джанкойській дитячій музичній школі організують музичну вітальню, у загальноосвітній школі № 7 пройде конкурс учнівських есе «Мій Шевченко». Для учнів міських шкіл також організують I і II етапи конкурсу «І оживе добра слава», конкурс «Лист Шевченку».

У Джанкойській загальноосвітній школі № 8 літературно-музична година «Співане слово Тараса», у загальноосвітній школі № 4 — літературний брейв-ринг «Стежками життя і творчості Т. Шевченка». У міській бібліотеці пройде літературний вечір «На струнах Кобзарєвої душі».

## ДАВАЙТЕ СПІЛКУВАТИСЯ!

Болить душа. І це найпереконливіший доказ щодо її існування. Бо не голова, не зуб, не поперець і не кінецька — болить щось позаматеріальне, від чого одразу ж і саме життя стає немилим. І так майже завжди, коли вмикаю телевізійні новини. Бо, окрім неодмінних дорожніх пригод, пожеж, повеней та вбивств, тележурналісти розповідають нам про чиюсь знівечену хворобою долю і здебільшого йдеться про малечу, зі стражданнями якої змиритися найважче, — бо безневинні.

«Кримська світлиця» теж колись збирала гроші на лікування 18-річного хлопця, який мав понад 70% опіків шкіри. На Різдво своїми обгорілими руками практично без пальців він намалював образ Пресвятої Богородиці, який ми розмістили на першій полосі. Розповіли про хлопця і, звичайно ж, просили грошей, бо на той час увесь матеріальний ресурс родини було вичерпано. А опікова хвороба — річ підступна, в цьому я переконалася пізніше, відвідавши в опіковому центрі Сімферополя жіночку, яка за кілька днів померла, хоча під час нашої зустрічі була ще досить жвавою. Їй пересадили 95% обпеченої шкіри, останні 5 відсотків пересадити не змогли: за версією лікарів і сусідів у її дітей закінчилися гроші. І це вирішило людську долю.

Потерпілий юнак видужав. Його мати вже 13 років під час зустрічей (а живуть вони в



Марина Марківна Волошина

моєму мікрорайоні) дякує «Кримській світлиці», нашим чудовим сердечним людям, бо родина, яка ставилася до українства швидше зневажливо, ніж хоча б нейтрально, спочатку звернулася до «Крымской правды», та не дочекалася від її читачів нічого.

З часом я довідалася, що жертвували гроші саме ті, у кого їх було найменше. Понад 10 років я не випробувала наших читачів на милосердя, усвідомлюючи, що всіх не нагодуюш, не вилікуєш, не забезпечити найнеобхіднішим. І ось у Різдвяному номері ми знову звернулися до читачів з проханням про допомогу для інваліда на візку, одинокого вісімдесятирічного Миколи Івановича Меташопа. У нього проблеми — транспортні, і просимо ми не на «Жигулі», а на візок-«позашляховик» — тобто такий, на якому можна здолати старокримські дороги.

Випробування на милосердя «без кордонів» витримало лише двоє наших читачів. Це вчитель-пенсіонер із Євпаторії Василь Томчук і мешканка Чорноморського, наша постійна читачка і шанувальниця Марина Волошина. Сьогодні — розповідь про пані Марину (по-перше, — обіцяли, а по-друге, вона того справді варта!).

Народилася Марина Марківна на Вінниччині, в с. Ковалівка Немірівського району (каже, славилася це село своїми ковалями). Батька репресували, коли вона була ще немовлям, і знає його пані Марина лише по фотографіях та бачила уві снах. Вперше — у двадцятирічному віці. Їх тоді розділяло поле жита. Тож думає, що батько на той час був ще живий, але перебував десь далеко. Другий сон бачила недавно, він вже нічого не міг обіцяти — тато був 1904 року народження і навряд чи міг належати до довгожителів. Мати Марини Марківни так все життя і прожила одна, в 37 років втративши чоловіка. А ще поховала трьох старших за Марину дітей — двох її братиків і сестричку, котрі померли від голоду. Який він на смак, той голод, добре знає і сама Марина Марківна.

Особливо закарбувалось у пам'яті, як ходили вони з матір'ю до церкви на причастя. Дуже, до безтями хотілося їсти. І хоча у матусі було із собою чотири картоплини, вона не зважала на прохання дитини — спочатку треба було причаститися. І тут не витримала інша парафіянка, у якої був із собою шматочок хліба. Вона вже ладна була

ним поділитися, та все-таки погодилася з матір'ю, що слід дотриматися церковних канонів і, пересилуючи себе, попросила дитину: «Зачекай трішки!». «Тьотю, то дайте мені хоча б його понюхати!» — просила чотирирічна Марина.

Вона й зараз знає ціну хлібові і шанує його понад усе. Буханка має обов'язково лежати так, як пеклася, і ні кришечки не викидається на смітник, хоча, проживаючи разом з рідними, пані Марина не почувалася матеріально обмеженою.

А ще вона боїться самоти і дуже жаліє людей, які лишилися на схилі років без рідних. «Нічого не буває страшнішого!» — каже жінка, щиро співчуваючи Миколі Івановичу.

«Я ціную життя, бо доводилося бути за крок до смерті», — розповідає вона, пригадуючи, як потрапила в лікарню з перитонітом. І ще пані Марина переконана — кожній людині повертається заповідяне нею зло і знає чимало таких прикладів.

Себе Марина Марківна називає щасливою. І я думаю: «Бо заслужила!». Адже це вона за тридцять земель приїздила до Сімферополя, аби підтримати нашого редактора, коли попередня влада Газетно-журнального видавництва нищила «Кримську світлицю». Приїздила, просто щоб постояти півдня в коридорі під дверима, де йшла судова тяганина з приводу відновлення редактора на роботі. Це було все, ради чого вже немолода жінка проводила 7 годин в дорозі. Та вона не могла інакше, бо має підвищене почуття справедливості, яке і цього разу змусило її зробити грошовий переказ іншій людині, котрій сьогодні важче, ніж їй самій.

Ось така вона, наша Марина Марківна Волошина, яка, до речі, 10 січня відсвяткувала свій день народження. Тож користуюся нагодою, щоб привітати її від імені усього нашого колективу. Дуже хотілося б, аби доля завжди була до неї справедливою і повернула їй сторичею все, що заборгувала в дитячі та юні роки, і за себе, і за маму, і за тата, і за померлих братів, і за сестру.

Любі читачі! Можливо, ще хтось хоче розповісти про свою долю? Можливо, ви маєте проблеми, з якими не подужаєте впоратися, чи можете дати пораду тим, у кого вони є? Давайте об'єднувати свої зусилля, давайте спілкуватися! А для тих, у кого виникне все ж таки бажання підтримати Миколу Івановича Меташопа, нагадую його адресу: м. Старий Крим, вул. Майська, 16.

Тамара СОЛОВЕЙ

## З ЮВІЛЕЄМ!



Людмила Максимівна Вишняк

Вельмишановна Людмила Максимівно! Щиро вітаємо Вас — вчителя, знаного педагога і організатора, багаторічного директора сімферопольської середньої школи № 3 ім. А. С. Макаренка, що була реорганізована з Вашої ініціативи в школу-ліцей, зі славним ювілеєм!

Здобутки очолюваної Вами протягом багатьох років школи стали знаменними і за межами Криму. Про них йдеться в альманахах серій «Хто є хто в Криму» і «Кримський форум професіоналів» — «Жемчужини Криму» і «Крым: лучшие лицеи, гимназии, колледжи» та в інших публікаціях. Як кращий директор Ви були занесені на міську Дошку пошани.

За Вашого сприяння школа першою в місті відкрила класи з українською мовою навчання, в ній, одній з перших в Україні, було запроваджено інклюзивну освіту. Відомий Ваш внесок і в розвиток міжнародного партнерства з німецькою Міжнародною школою міста Хайдельберга.

Шануючи Вашу педагогічну майстерність, глибокі знання та ерудицію, активну громадянську позицію, зичимо Вам життєвого оптимізму, здоров'я і всіляких гараздів!

Павло ВЛАСЕНКО, голова Сімферопольської міської організації «Прогресс»; Петро ВОЛБВАЧ, голова Всеукраїнського Наукового товариства імені Т. Шевченка; Віктор КАЧУЛА, головний редактор газети «Кримська світлиця»



Ще у квітні 2012 року Президент України видав Указ «Про підготовку та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка», а 2014 рік оголошено Роком Великого Кобзаря. Не лишилась осторонь і Верховна Рада України. У червні 2013 року вона ухвалила Постанову «Про підготовку та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка».

Зазначені документи мали б мобілізувати всі владні інституції, регіональне керівництво, керманців наукових установ, навчальних закладів та всі громадські організації патріотичного спрямування на гідне вшанування Великого Українця у нашій державі.

Відомо, що у переважній більшості областей, республіканських відомств, творчих спілок та громадських організацій невдовзі після виходу Указу розпочали розробляти ювілейні заходи та створювати організаційні комітети. І це нормально і цілком виправдано, адже велична творча спадщина і постать геніального сина України стала часткою національної ідеї та об'єднуючим чинником української нації.

Рада міністрів Автономної Республіки Крим наприкінці травня 2012 року своїм розпорядженням також затвердила План республіканських заходів з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка. Аналіз запланованих заходів, проведений українськими громадськими організаціями, засвідчив, що запланований перелік заходів має декларативний характер. Він готувався без залучення громадських структур. У плані перераховуються щорічні Шевченківські заходи, які зазвичай у безрезультатно проводять освітні заклади, бібліотеки та мистецькі колективи. І це, безумовно, не викликає жодних заперечень. Щорічні Шевченківські читання, конкурси, виставки в бібліотеках, музеях потрібно проводити. Такі заходи — неодмінний атрибут національно-патріотичного виховання, яке є одним із завдань всіх навчальних закладів та осередків культури.

Проте в історичний ювілейний рік і влада, і громадські організації мали б зробити такі речі, які б закарбувалися у людській пам'яті та залишилися б в історії не лише Сімферополя, але й кожного кримського села, селища, району та міста. Серед запланованих владою заходів, на мою думку, ювілейною масштабністю вирізняється організація Універсальної наукової бібліотекою імені Івана Франка виставки видань «Кобзаря» різних років. Це дійсно важливий і вагомий внесок у пропаганду та популяризацію Шевченкового слова у Криму.

Українські громадські організації ще у безрезультатно минулого року створили Громадський комітет Криму із вшанування 200-річчя народження Тараса Шевченка. Через засоби масової інформації він став вивчати та акумулювати пропозиції і побажання всіх небайдужих мешканців Криму. Частина цих пропозицій була опублікована у Всеукраїнській громадсько-політичній та літературній газеті «Кримська світлиця». Було висловлено побажання, що для опрацювання загальнокримських заходів із вшанування 200-річчя від дня народження Кобзаря до створеного республіканського оргкомітету слід включити представників громадських організацій, насамперед тих, які працюють на державотворення і носять ім'я Тараса Шевченка.

Переконаний, що до нас на цей раз влада дослухалась і до нещодавно створеного роз-

порядження № 1129-р від 25 листопада 2013 року від українських громадських організацій та творчих спілок до оргкомітету включили Петра Вольвача, голову Кримської філії Наукового товариства імені Шевченка; Віктора Качулу, головного редактора газети «Кримська світлиця»; Сергія Савченка, голову Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка; Бориса Фінкельштейна, голову Кримської республіканської організації Національної спілки письменників України; Владислава Хмеловського, голову громадського об'єднання «Українська громада Криму». До складу оргкомітету включили також генерального директора ГО «Всеукраїнський інформаційно-культурний центр» Миколу Кузьміна.

Зазначу, що створення цього ювілейного оргкомітету відбулося з величезним запізненням. Адже до ювілею залишилося мало часу. Було б добре, аби ті пропозиції, які у

рополі, школі, Українському музичному театру, спорудити пам'ятник Тарасу Шевченку у м. Сімферополі та інших містах автономії.

Наприкінці року напрацьовані громадськими організаціями пропозиції були передані до Ради міністрів. Ми вимагали, щоб в історичний ювілейний Шевченківський рік усі заходи, які будуть відбуватися у Криму, проводилися б державною мовою.

16 січня цього року відбулося друге засідання оргкомітету. На цей раз воно було більш представницьким. Головувала на зібранні Ольга Удовіна, заступник голови Ради міністрів автономії і одночасно заступник голови оргкомітету. Ольга Максимівна закликала своїх підлеглих та інших членів оргкомітету у виступах послугоуватися державною мовою. Сама ж вона упродовж всього зібрання говорила добрією українською мовою. Солідаризувалися з нею також мі-

ністр культури автономії Альона Плакіда та заступник голови Кримського республіканського комітету з інформації.

Такий чиновницький почин, на мій погляд, є повчальним для інших держслужбовців, які першими мають подавати приклад у повсякденні до законів України. Державницьку позицію Ольги Удовіної як одного з очільників кримського уряду представники українських громадських організацій вітали, зазначивши, що в історичний Шевченківський рік ця подія також може стати історичною.

Добре, що друге засідання ювілейного оргкомітету проводилося у режимі інтернетного зв'язку з усіма кримськими містами та районними центрами. Цей крок засвідчує про серйозне і відповідальне ставлення кримської влади до ювілейних Шевченківських заходів. Ольга Максимівна закликала всіх членів оргкомітету та керівництво міст і районів зробити все можливе, аби Крим гідно вшанував 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка.

У виступах і міністра культури Альони Плакіди, і міністра освіти Наталії Гончарової, і секретаря Сімферопольської міської ради та інших посадовців відчувалося, що всі вони ознайомилися з нашими пропозиціями і підтримують їх. Проте коли і як будуть виконуватися ці заходи — покаже час.

Однею з ключових вимог українських громадських організацій до кримської влади є належне фінансування всіх запланованих Шевченківських заходів. Тих коштів, що передбачаються на проведення Шевченківського ювілею (близько 65 тисяч грн.), безумовно, вкрай недостатньо. Було б справедливо і логічно, щоб на щорічне вшанування геніального сина України уряд Криму виділяв бюджетні кошти в обсязі тих витрат, як на широкомасштабну акцію «Велике руське слово». Адже понад мільйон українців нарівні з російським населенням наповнюють кримський бюджет.

Вельми цінні й цікаві пропозиції щодо святкування 200-ліття Тараса Шевченка зробив голова Кримської республіканської організації культури автономії Альона Плакіда та заступник голови Кримського республіканського комітету з інформації.

Добре, що друге засідання ювілейного оргкомітету проводилося у режимі інтернетного зв'язку з усіма кримськими містами та районними центрами. Цей крок засвідчує про серйозне і відповідальне ставлення кримської влади до ювілейних Шевченківських заходів. Ольга Максимівна закликала всіх членів оргкомітету та керівництво міст і районів зробити все можливе, аби Крим гідно вшанував 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка.

Оргкомітетом була підтримана також пропозиція голови Громадської організації «Україна — Світ» Василя Стефанюка в ювілейний рік прикрасити кабінети кримських посадовців портретами Тараса Шевченка. На вимогу присутніх українських громадських організацій оргкомітет одностайно проголосував і за доповнення до проекту урядового Розпорядження про підготовку та святкування 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка і гідне бюджетне фінансування цього важливого державницького заходу.

Хотілося б сподіватися, що перші паростки співпраці українських громадських організацій з владою укоріняться на цій благодатній кримській землі. І дай, Боже, щоб всі наші наміри в ювілейний Шевченківський рік були втілені у життя.

**Петро ВОЛЬВАЧ,**  
голова Кримської філії НТШ, дійсний член НТШ, академік УЕАН, член НСПУ, член урядового оргкомітету з підготовки і відзначення 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка

## ЗДАЄТЬСЯ, ДО НАС ВЖЕ НАМАГАЮТЬСЯ ДОСЛУХАТИСЯ?

Криму увічнюють ім'я, постать та творчість геніального Поета, Великого сина і патріота України були реалізовані хоча б не до ювілейної дати, але й упродовж всього ювілейного року. Він, як відомо, оголошений Шевченківським. Через те, що офіційний ювілейний організаційний комітет створили вельми запізно, часу для його зібрань було обмаль. Ми, і то не у повному форматі, зібралися лише двічі.

Дивує присутність в оргкомітеті таких «весільних генералів»: ректора ТНУ ім. В. Вернадського Миколи Багрова та голови Громадської ради при Раді міністрів АР Крим Олександра Баталіна. Жодного разу на зібраннях ми їх так і не побачили. Їхня присутність та позиція були б вкрай потрібними. Адже ліву частку ювілейних Шевченківських заходів мали б проводити в університеті, який вважаємо в інтелектуальному та науковому плані центром Криму. Корисною була б і присутність та активна участь в роботі оргкомітету і Олександра Баталіна як голови Громадської ради при Раді міністрів АРК.

Перше зібрання відбувалося під керівництвом міністра культури АРК Альони Плакіди, яка виконує функції секретаря оргкомітету. Після наповнення голови Всеукраїнської «Просвіти» Сергія Савченка чиновниця високого рангу все-таки заговорила державною мовою. Проте інші посадовці у своїй мовній затятості лишилися непохитними. Представники українських громадських організацій критично поставились до озвучених владою заходів і запропонували низку пропозицій. Зокрема, було запропоновано передбачити в бюджеті АРК на 2014 рік кошти на ювілейні заходи в обсязі тих, які щорічно виділяються на проведення «Великого руського слова». Ми запропонували у ювілейний рік провести капітальний ремонт та реконструкції на території автономії всіх Шевченківських об'єктів (міського Парку культури, Будинку культури у м. Сімферополі та бібліотеки). Висловлювалося побажання також присвоїти ім'я Тараса Шевченка одній із центральних вулиць у м. Сімфе-

рополі, школі, Українському музичному театру, спорудити пам'ятник Тарасу Шевченку у м. Сімферополі та інших містах автономії.

Наприкінці року напрацьовані громадськими організаціями пропозиції були передані до Ради міністрів. Ми вимагали, щоб в історичний ювілейний Шевченківський рік усі заходи, які будуть відбуватися у Криму, проводилися б державною мовою.

16 січня цього року відбулося друге засідання оргкомітету. На цей раз воно було більш представницьким. Головувала на зібранні Ольга Удовіна, заступник голови Ради міністрів автономії і одночасно заступник голови оргкомітету. Ольга Максимівна закликала своїх підлеглих та інших членів оргкомітету у виступах послугоуватися державною мовою. Сама ж вона упродовж всього зібрання говорила добрією українською мовою. Солідаризувалися з нею також мі-

ністр культури автономії Альона Плакіда та заступник голови Кримського республіканського комітету з інформації.

Такий чиновницький почин, на мій погляд, є повчальним для інших держслужбовців, які першими мають подавати приклад у повсякденні до законів України. Державницьку позицію Ольги Удовіної як одного з очільників кримського уряду представники українських громадських організацій вітали, зазначивши, що в історичний Шевченківський рік ця подія також може стати історичною.

Добре, що друге засідання ювілейного оргкомітету проводилося у режимі інтернетного зв'язку з усіма кримськими містами та районними центрами. Цей крок засвідчує про серйозне і відповідальне ставлення кримської влади до ювілейних Шевченківських заходів. Ольга Максимівна закликала всіх членів оргкомітету та керівництво міст і районів зробити все можливе, аби Крим гідно вшанував 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка.

У виступах і міністра культури Альони Плакіди, і міністра освіти Наталії Гончарової, і секретаря Сімферопольської міської ради та інших посадовців відчувалося, що всі вони ознайомилися з нашими пропозиціями і підтримують їх. Проте коли і як будуть виконуватися ці заходи — покаже час.

Однею з ключових вимог українських громадських організацій до кримської влади є належне фінансування всіх запланованих Шевченківських заходів. Тих коштів, що передбачаються на проведення Шевченківського ювілею (близько 65 тисяч грн.), безумовно, вкрай недостатньо. Було б справедливо і логічно, щоб на щорічне вшанування геніального сина України уряд Криму виділяв бюджетні кошти в обсязі тих витрат, як на широкомасштабну акцію «Велике руське слово». Адже понад мільйон українців нарівні з російським населенням наповнюють кримський бюджет.

Вельми цінні й цікаві пропозиції щодо святкування 200-ліття Тараса Шевченка зробив голова Кримської республіканської організації культури автономії Альона Плакіда та заступник голови Кримського республіканського комітету з інформації.

Добре, що друге засідання ювілейного оргкомітету проводилося у режимі інтернетного зв'язку з усіма кримськими містами та районними центрами. Цей крок засвідчує про серйозне і відповідальне ставлення кримської влади до ювілейних Шевченківських заходів. Ольга Максимівна закликала всіх членів оргкомітету та керівництво міст і районів зробити все можливе, аби Крим гідно вшанував 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка.

У бібліотеці презентовано ряд виставок: виставка-ода «Прометей нації», присвячена життю і творчості Тараса Григоровича Шевченка; виставка-краєзнавство «Кримські мотиви в українській літературі», на якій представлені твори видатних українських письменників про Крим; виставка-мотив «Світ українського слова»; книжкова викладка «Чарівна наша мова», на якій представлені книги сучасних українських письменників.

Учні гуртом разом з Аркадієм Вакуленком прочитали знайомі усіма вірші «Садок вишневий коло хати». На завершення творчої зустрічі бібліотека подарувала всім гостям арт-буклет «Художницький талант Шевченка». Аркадій Вакуленко подарував бібліотеці авторську книгу «Веселе і не тільки Асорті» з пам'ятним написом, яка посяде гідне місце у фонді бібліотеки.

**Ірина РЕЙДЕР,**  
завідувач бібліотеки-філії № 4 ім. М. М. Коцюбинського м. Сімферополь

## ШЕВЧЕНКОВЕ БЕЗСМЕРТЯ

*Тарасів шлях він собі обрав,  
Понадскладний, звитязний,  
геройчний,  
Й весь вік горів,  
немов герой епічний,  
Змагався й терпів не оминає...*  
Олесь Силин



дньому таланту він отримав звільнення від кріпацтва. Здійснення мрії вільно малювати звільнило в його душі могутній поетичний геній.

У рамках виконання соціальної ініціативи Президента України щодо підготовки і святкування 200-річчя з дня

народження українського поета в бібліотеці-філії № 4 ім. М. М. Коцюбинського Централізованої бібліотечної системи для дорослих м. Сімферополя для учнів 9-А класу гімназії № 9 (викладач Євгенія Репіч) пройшов вечір творчої спадщини «Шевченко навки насушний».





ОТОЧЕННЯ  
ШЕВЧЕНКА

## ЕДУАРД СОВА

Едуард Сова (справжнє прізвище — Едвард Вітольд Желіговський; 1816-1864) — польський поет, учасник національно-визвольного руху в Литві, з яким Шевченко встановив близькі особисті й творчі взаємини. 1838 року за участь у конспіративних студентських товариствах був ув'язнений і висланий з Вільно до Дерпта; 1851 року за опублікування революційної драми «Йордан» (Вільно, 1846) засланий до Петрозаводська, звідки переведений до Оренбурзького краю. Тут заочно познайомився з Шевченком і підтримував з ним зв'язок за посередництвом Бр. Залеського, мав намір перекладати твори Шевченка польською мовою. Шевченко ще на засланні перекладав вірші Желіговського, але переклади не збереглися.

Розповідаючи про узи дружи, які пов'язували Тараса Шевченка з творчими особистостями, не можна не згадати поета, філософа й громадського діяча Едуарда Сова, який народився в литовському селі Швенченіс і, як і Бр. Залеський, навчався в Дерптському університеті. Після розгрому організації польського військового революціонера й журналіста Шимона Конарського (1808-1839) Желіговського в 1850-му, як і Тараса Шевченка в 1847 році, притягли до відповідальності за «неблагонамірені» літературні твори й «революційні погляди й виступи таємно». Едуард Сова активно боровся за виправлення моралі, за освіту селян, не випадково віленські губернські власті побачили в його поезії «думки й поняття справжнього комунізму». У січні 1851 року Едуард відправлений під нагляд поліції до Петрозаводська, де пробув у засланні два роки. Наприкінці травня 1853 року в Оренбург з Міністерства внутрішніх справ Російської імперії прибуло повідомлення: «Зважаючи на свідчення начальства Олонецької губернії про зразкову скромність, похвальну поведінку та благородний спосіб життя дворянина Едварда Желіговського, який перебуває в Петрозаводську і який в січні 1851 року за найвищим велінням висланий із Віленської губернії з встановленням за ним нагляду, визнаючи за можливе задовольнити клопотання останнього про переведення його на жительство до Оренбурзької губернії, де за порадою лікарів вживання кумису було б корисне для його здоров'я, і повідомивши про виконання цього Олонецькому губернатору, я вважаю за обов'язок доповісти про це вашому превосходительству й уклібно просити вас, вельмишановний пане, зробити відповідне розпорядження про продовження встановленого за Желіговським поліцейського нагляду і на новому місці його проживання» (Павлюк М. З літературних взаємин оренбурзьких засланих: Шевченко — Желіговський — Плещеев // Зб. праць дев'ятнадцятої наукової Шевченківської конференції. — К., 1972. — С. 110).

За переказами Е. Сова мав рукопис Шевченкової повісті «Варнак» й «декілька зошитів поем і пісень», які були передані Едуардом за кордон польському поетові «української школи» Юзефу-Богдану Залеському (1802-1886). Наприкінці 1855 року Тарас Шевченко настирливо пише Бр. Залеському: «Мне давно хочется завести переписку с Согою, но не знаю, как и начать. По-польски я писать не умею, а по-русски как-то неловко, но на всякий случай сообщу тебе его подробный адрес. Будьешь писать ему, кланяйся и целый его за меня» (Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 6. — К., 2003. — С. 99). Згадки про Е. Сова зустрічаються й в інших лис-

тах. Тарас Григорович з великою похвалою пише про поезії й переклади Едуарда, шле йому «найсердечніше» привітання. Т. Шевченко широко зрадив, одержавши від Бр. Залеського портрет польського поета Сова: «Что-то близкое, родное я вижу в этом добром, задумчивом лице; мне так любо, так отрадно смотреть на это изображение, что я нахожу в нем самого искреннего, самого задушевного собеседника!» (Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 6. — К., 2003. — С. 96).

Т. Шевченко вперше зустрівся з Е. Согою на другий день після повернення до Санкт-Петербурга, про що зробив запис у «Журналі» 28 березня 1858 року: «Вечер провели мы в В. М. Белозерского, моего союзника и соседа по каземату в 1847 году. У него встретил я моих соинтервьюеров оренбургских... Желяковского (Сова). Радостная, веселая встреча» (Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 5. — К., 2003. — С. 167). Едуард подарував Тарасові свою збірку «Poezye Antoniego Sowy. Petersburg», 11 квітня



Погруддя Й. Лелевеля в аудиторії живопису Вільнюського університету

1858 року читав свою недруковану драму «Зорський», а через місяць, 13 травня, вписав до Тарасового «Щоденника» вірша «Do brata Tarasa Szewczenki», який опублікований в названій збірці з цензурними змінами.

1859 року Е. Сова став співзасновником у Санкт-Петербурзі польської демократичної газети «Slowo» під редакцією юриста і видавця Йосафата Огриска (1827-1890), до якої виявляв зацікавленість й Т. Шевченко, плануючи друкувати поезію та прозу. Вийшло лише 15 номерів — газета була заборонена жандармерією через публікацію в № 15 листа польського історика й громадського діяча, ідеолога польського демократичного руху Йоахима Лелевеля (1786-1861). Тарас Шевченко ознайомився з його історіософічними й політичними концепціями через студента Санкт-Петербурзького університету Леонарда Демського, що тільки посилило українську національну ідентичність. Т. Шевченко в повісті «Художник» писав про Лелевеля як ідеолога-

історика, що ніхто «...не превзойдет своего идола Лелевеля в отечественной истории, то по крайней мере сравнится с ним» (Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 4. — К., 2003. — С. 178).

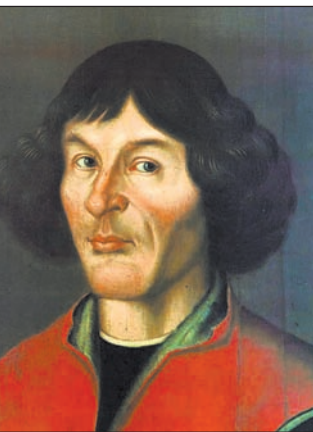
Здобувши дозвіл повернутися на батьківщину, Едуард Сова оселився недалеко від Вільно й займався поезією, а прославився поемою «Йордан», опублікованою 1846 року, в якій талановито відобразив «обмеженість дворянства» й жорстокість у ставленні до кріпаків. У цій поемі Сова закликав народ своїми силами визволитися від гніту панщини, його поетичну творчість високо цінили віленські критики, які, зокрема, писали: «У Вільно з перших балад Адама Міцкевича до 1847 року жоден із поетів не вмів так сильно вразити думку співвітчизників і так могутньо вплинути на них, як передчасно вгалясий автор «Йордана». Згаданий тут Йордан — заголовок відомої драми Сова-Желіговського, що вийшла 1846 року у Вільно. Шевченко знав цю драму, ознайомився з нею, ймовірно, ще під час заслання в Оренбурзі, коли ближче зійшовся з поляками-засланцями. В листі 25 вересня 1855 року, одержавши портрет Е. Сова, Т. Шевченко писав Бр. Залеському: «О, с каким бы наслаждением я прочитал бы теперь его «Йордана»! Но это желание несбыточное» (Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 6. — К., 2003. — С. 96).

За пропагандистську діяльність Едуарда Сова 1851 року схоплено й заслано до Петропавлівської фортеці, згодом побито в солдати й відправлено в Оренбург на каторгу. З Шевченком Едуард листувався через посередництво Бр. Залеського й був серед вільнощів першим перекладачем поезій Шевченка польською мовою. «Если увидишь Сова или будешь писать ему, то расцелуй его за меня за его прекрасные сердечные стихи» (Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 6. — К., 2003. — С. 8), — широко писав Т. Шевченко із заслання Броніславу 10 лютого 1855 року, — про які тут вірші Сова-Желіговського йдеться не зазначено. Може бути, що ці слова стосуються взагалі поезії Сова, бо її Шевченко цінував високо. «Переводы Сова, — читаємо в листі до Бр. Залеського 9 жовтня 1854 року з приводу думки його перекласти на польську «Катерину», — так прекрасна, как и его оригинальная поэзия» (Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 6. — К., 2003. — С. 83). Але більше підстав гадати, що Тарас Шевченко має тут на увазі конкретний вірш Сова, може, навіть причетний до самого нашого митця: право на це дає інтимна, особиста фразеологія: «Расцелуй его за меня, за его прекрасные сердечные стихи». Ми знаємо, що згодом, вже в Санкт-Петербурзі Едуард Сова записав у Шевченковому журналі 13 травня 1858 року свій вірш «Do brata Tarasa Szewczenki». Аналізуючи твір, літературознавець Василь Щурат (1871-1948) писав про те, що зазнав «малого розчарування», бо той самий вірш знайшов у друкованій збірці Сова, що вийшла перед присвятою його Шевченкові під заголовком загальнішим «Do roetu ludu» і без згадки про автора. «Справа ясна, — робить висновок В. Щурат, — Желіговський сфабрикував посвяту Шевченкові із заготовле-

ного раніше перекладу з болгарської, змінивши в ньому заголовки і додавши одну строфу», і це «будить деякі рефлексії на тему вартості відзиву Желіговського про Шевченка» (Див.: Щурат В. Шевченко — Желіговський — Чечот // Діло. — 1910. — 28 трав.). Торкаючись цього Щуратого розчарування, літературознавець, історик-архівист Володимир Міяковський (1888-1972) висловив думку, що це «...все ж не відкидає можливості, що й першій текст був написаний з думкою про Тараса Шевченка, а всі одніми двома текстами, як і самий підзаголовок «...це все могло бути зроблено, як тоді часто бувало, про цензорське око» (Див.: Міяковський В. Книга про Кирило-Мефодіївське братство // Сучасність. — Мюнхен, 1963. — № 3. Березень). Нам здається, що можна піти далі й на підставі цієї подяки од Т. Шевченка Е. Сова в листі до Бр. Залеського цю думку висловити більш категорично. Сова, певне, ще 1855-го року через Бр. Залеського прислав Шевченкові присвячену йому вірша, а коли, друкуючи 1857-го року, посвяту викинув і замінив на загальник «Do roetu ludu», то це зроблено з тих самих причин, з яких російський публіцист і письменник Микола Чернишевський (1828-1889) у своїх «Очерках Гоголевского периода русской литературы» ім'я російського літературного критика й публіциста Віссаріона Бєлінського (1811-1848) приховував під усякими загальниками, і Пантелеймон Куліш (1819-1897) у «Записках о Южной Руси» надрукував «Наймичку» з «...альбома хуторской барышни», а в «Эпилоге к Черной Радь», розповідаючи про Тараса Шевченка як про «величайший талант южнорусской литературы», прізвище його не згадає. Причина тут одна: ім'я Шевченка до його амністії було під забороною, і зрозуміло, що Е. Сова того «жандармського табу» переступити не міг, проте посвяту не тільки «ранше» написав, але, мабуть, й послав Тарасові вірш одразу, тобто 1855 року. Наведена Шевченкова подяка й була відгуком саме на присланий йому твір.

Одержавши від Бр. Залеського портрет Едуарда Сова, Тарас Григорович з пошаною відгукується про колегу: «Ты пишешь, — відповідає Тарас Бр. Залеському, — что желал бы сблизить меня с ним покороче. Дай Бог, чтобы все люди были так коротко близки между собою, как мы с ним». (Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 6. — К., 2003. — С. 96). Певна річ, і тут більше мова про літературне споріднення, але важливі й особисті симпатії до людини, що переживала такі ж, як і Шевченко, муки заслання, його «глухо боко трогает этот страдалец». Дякуючи Бр. Залеському за портрет Е. Сова, Тарас Шевченко додає: «Благодарю тебя, тысячу раз благодарю за этот сердешный подарок!» (Там само).

Коли Шевченко повернувся до Санкт-Петербурга 1858 року, вільнощів, які проживали там, гаряче вітали поета й влаштували на його честь вечір. «Радостная, веселая встреча, — писав Тарас Григорович у «Журналі». — После сердечных речей и милых родных песень мы расстались» (Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 5. — К., 2003. — С. 167). У цій історичній зу-



Портрет Едуарда Сова

стрічі брали участь найближчі друзі митця, колишні оренбурзькі засланиці, прогресивні діячі — прапорщик Ян Станевич (1832-1904), Зигмунд Сераковський, а поет Е. Сова написав вірш «Братові Тарасу Шевченку», переклад якого українською мовою зробив Максим Рильський (1895-1964):

Синови й співці народу  
Личить гордість,

милый брате,  
Лаври, пишна нагорода,  
Чисті, як твій сум крилатий.  
Ти в гіркій і скорбній долі  
Два вінки дістав криваві,  
Не служив-бо марній славі,  
А братам, що у неволі.  
Тяжко плакав люд голодний,  
Але й стогін був — виною!  
Та могоучо луною  
Підхопив ти зойк народний.  
Ти росив сльозами слово,  
Кожна пісня — муки вияв...  
І нахнення дух чудовий  
Чоло страдника овів.  
Чудо слова бачиш, брате?  
Так, як сонця не схвати  
В ясний день, —

сховать не може  
Слова жоден із тиранів,  
Бо воно, те слово Боже,  
У співців, не в капеланів!  
Утікає морок з поля,  
Коли день забагрянів.  
Не за горами там воля,  
Де народ співця родив!  
Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 5. — К., 2003. — С. 416).

Поезія Кобзаря в царській столиці відразу була прийнята із запалом, поширювалася й у Вільно в рукописних списках та пресі, перекладалася польською, литовською, білоруською, російською мовами для місцевого населення.

Отже, одним із перших перекладачів поезії Тараса Григоровича Шевченка польською мовою був його соинтервьюер оренбургський вільнощів Едуард Сова, який ще в умовах заслання переклав «Два слова» Кобзаря, опублікував його в збірці своїх віршів. «Перевод, — писав Т. Шевченко Бр. Залеському 9 жовтня 1854 року, — хотя и передает идею верности, но хотелось бы изящнее стиха, хотелось бы, чтобы стих легче и глуже ложился в сердце, как это делается у Сова» (Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 6. — К., 2003. — С. 83).

Тарас Шевченко також не залишився в боргу перед віленським товаришем і написав вірш «Подражаніе Едуарду Сова»:

Посажу коло хатини  
На вшпим дружині  
І яблунку, і грушеньку,  
На вшпим єдиній!  
Бог дасть, виростуть.  
Дружина  
Під древами тими  
Сяде собі в холодоцку  
З дітками малими.  
А я буду груші рвати,  
Діткам подавати...  
З дружиною єдиною  
Тихо розмовляти.  
— Тойді, серце, як бралися,  
Сі древа садив я...  
Щасливий я! — І я, друже,  
З тобою щаслива!  
(Шевченко Т. ПЗТ у 12-ти т. — Т. 1. — К., 2003. — С. 329).

Віктор ЖАДЬКО,  
письменник, публіцист  
Фото автора

Дмитро ПАВЛИЧКО

\*\*\*

Тарасе, дай мені вогню,  
Твою ж бо правду бороню!  
Так, бороню перед хахлами  
В державних кріслах, що тобі  
Будують пам'ятники

й храми,  
Перед тобою у божбі,  
Любові, вірності, посвяти  
Стоять і плачуть од жалю,  
Й готові тут же віддавати  
Твою державу москалю.  
Покинь, Тарасе, злотну раму  
В тих кабінетах, де тебе  
До стін прибито, як рекламу,  
Як мертвий клич ВКП(б).  
Хахол для тебе — небезпека  
Страшніша за указ царя,  
За роздратованість генсека,  
Комуністичного псяря;  
Бо цар тебе жадає вбити,  
Генсек ненавидить, а він,  
Хахол, створіння

знамените, —  
Тобі поклони і проклін  
Прихований, і зненавида  
Ображеного холюя,  
Як мреще, усміхнена ехидя,  
Любов брехлива, як змія.  
Хахол тебе, неначе Бога,  
Возносить, та якби була  
У нього хоч мала спромога  
Понишити твої діла,  
Всі «Кобзарі» твої, всі твори  
Спалити, він би взяв

сірник...  
Та дух твоєї непокори  
Вже в душу наші проник,  
Його не спалиш, треба знову  
Розпочинати, як царі,  
Заводити державну мову,  
Російську мову на Дніпрі.  
Тоді вмиратиме поволі  
І твоя правда, і душа,  
Бо стане першою у школі  
Та мова братня і чужа.  
О, мій всевидючий пророче,  
Ти знаєш, мовою братів  
Хахол тебе всмирити хоче,  
А потім приглушити спів  
Твої мови, притиснути  
Тяжким льодовиком

твій дух,  
Щоб він не кликав нас  
під Крути,  
Щоб сам згасав,  
щоб мирно тух.

Не дай же,  
мій всесильний Боже,  
Прошу тебе, стою ничком,  
Тій правді,  
що згорить не може,  
Погаснуть під льодовиком!  
2012 р.

## ПІЗНАВАТИ ШЕВЧЕНКА — ПІЗНАВАТИ СЕБЕ...

Вийшовши з глибин народу і наснажений його визвольним духом, поет, мислитель і художник Тарас Шевченко народився саме тоді, коли українська нація була під загрозою знищення. Зникло саме географічне поняття України, замість нього утверджувалася назва Малоросія.

Геніальність Шевченка полягає в тому, що він з величезною поетичною силою у своїх творах показав об'єктивну дійсність своєї епохи. Хресна прижиттєва й посмертна путь Шевченка — це хресна путь поневоленої і розп'ятої чужинцями України.

Тарас Шевченко широко вірував у Бога і любив його. Своєю любов'ю до Бога і України він був сильний і непохитний, і бачив свій народ вільним і цивілізованим у майбутньому. Силоче поле поезії Тараса Шевченка до наших днів не змало. Він залишається жити у свідомості покоління, і своїм правдивим словом служить людському прогресу. Пізнавати Шевченка — пізнавати себе, усвідомлюючи, що ти причетний до ідеї — бути патріотом вільної України, що ти — українець, і вільна Україна для тебе понад усе.

Микола МІЩЕНКО,  
ветеран Другої світової війни  
с. Переяславська, Київщина



Дорогі «світличани»! Щастя і добра вам у Новому році, міцного здоров'я і перемог! Подаю на ваш розгляд матеріал про цікаву людину, власне, про її працю задля українства. Може, й кримчанам буде цікаво дізнатися, що в нас є такі доробки, якими слід пишатися не одному поколінню.

З потужної когорти творчої інтелігенції — дітей України, — розсіяних по світу буремними вітрами ХХ століття, для нас, їхніх краян, відомими стали тільки окремі імена, що зайскравили найперше на політичному полі. Навіть двадцять літ незалежності не змогли відчутно й наочно заповнити такі «білі плями» нашого вимушеного незнання. Тож немало українців — буденних жертвних трудівників на ниві українства у країнах поселення залишаються для нас шойно відкритими, та ще не широко знайомими зірками. Хоч їхні доробки, випромінене ними світло душі на тій чи іншій ділянці суспільного, насамперед, культурного, духовного життя заслуговують пильної уваги, зваженої оцінки та загальнолюдського пошанівку.

Серед таких скромних культуртрегерів і палких захисників доброго імені України, пропагандистів її справжніх літературних скарбів назвемо Богдана Осиповича Мельника із села Велика Плавуча Козівського (колишнього Березанського) району, де він побачив світ 28 січня 1914 року. Відомо, що приблизно у той час у парламенті Австро-Угорщини група українських послів, згуртованих представником від Березанщини Тимотеєм Старухом, ставили перед урядом і цісарем вимогу про відвернення війни з царською Росією, війни, спровокованої убивством престолонаслідника Фердинанда в Сараєво (Боснія).

Наводимо цей факт тому, що наступні криваві події на арені Першої світової, трагічні долі мільйонів людей дивним чином відзеркалились на життєвих стежках Богдана Осиповича та його рідних через неповідні тридцять літ. З фахом учителя він у 1939 році опинився на території Польщі, окупованій гітлерівцями, а батько й мати з сестрою стали насильно вивезеними у 1941 році (як заможні селяни) більшовиками у Сибір; брат Мирослав дещо пізніше поліг як воєк УПА у бою проти мос-

ковських окупантів. Тернова доріжка провела скитальця повоєнною Німеччиною, таборами для переміщених осіб, де, завдяки організованій українській громаді біженців, закінчив трирічну школу англійською мовою, якою оволодів настільки ґрунтовно, що став фаховим перекладачем. Згодом був перевезений в Англію,

Поминемо труднощі на перекладацькому шляху Богдана Осиповича, назвемо лише результати.

Про них найбільш обширно, «поіменно», сказав голова видавничого комітету «Бережанська земля» сл. п. Лев Бабій у статті до другого тому однойменного видання, що побачило світ у 1998 році в Торонто: «Переклади творів Івана Франка англійською мовою: «Лис Микита» (віршем і прозою), «Мойсей», «Панські жарти», «Біблійне сотворення світу у світлі науки», «Перехресні стежки»,

рік нараховував двадцять два твори. Як можемо судити, найпильнішої уваги він надав перекладам творів Івана Франка, особливо поемі-казці «Лис Микита». Саме її у 2000 році наш трудівник випустив своїм коштом окремих виданням у Торонто, подавши на кожній сторінці паралельно строфи оригіналу і перекладу англійською. Двісті цих двомовних книг перекладач передав знову ж своїм коштом для вузівських бібліотек України через обласний Музей Книги у Бережанах.

організатора і головного редактора альманаху «Весела Січ» (м. Запоріжжя) Петра Павловича Ребра. У статті, поданій у двох номерах «Веселі Січі» за 2006 рік «І. Котляревський заговорив англійською», написано: «Що й казати, це неординарна подія, сенсація планетарного масштабу: побачила світ «Енеїда» у перекладі мовою Шекспіра! Зауважимо: вперше!.. Знаменно, що цю нелегку творчу працю здійснив канадець українського походження Богдан Мельник, який мешкає в Торонто...». Пода-

«Мене зворушила історія вашого життя проти течії», а кореспондент Ширлі Мей дав таку оцінку: «Ваша книжка написана чудово... я перший раз у житті розумію в маленькій мірі історію всього українського народу».

Власне, ці слова яскраво засвідчують важливість, високу вартість і значення перекладацького труда Богдана Мельника, адже саме завдяки таким дерзновенним жертовним устремлінням жертовних одиниць світ краще і ближче пізнає Україну, докторкається душею до чарів красного письменства наших велетів і пророків.

Жителі с. Плавуча Велика, всього району й області, як, врешті, всієї України повинні знати ім'я скромного й самовідданого перекладача Богдана Мельника, патріота, який старався, щоб англійський світ по-братньому відчував радість й убоління його рідного краю.

На завершення розмови хочу повідомити, що Богдан Мельник якнайретельніше долучився до виходу у світ в 1998 році об'ємного другого тому видання «Бережанська земля». Як мовний редактор, він подбав про чітке дотримання правописних норм за словником Григорія Голоскевича 1929 р., який і тепер «лишається найкращим збірником українським правописом», що витримав майже десять перевидань. Сподіваємося, що кожен читач, гортаючи сторінки раритетного другого тому «Бережанської землі», відчуже глибоке душевне тепло редактора. А мовою літературознавці нададуть належної уваги оригінальним і перекладним творам Б. Мельника, що, на нашу думку, гідно можуть поповнити золоті запаси українського письменства.

Якщо сьогодні для нас це просто диво відкриття цієї творчої особистості, то завтра, надіємось, станемо перед дивом осмисленого справжнього мистецького подвигу скромного працелюба і палкого патріота, уродження Великої Плавучі, трударя на ниві українства.

Спом'янімо його добрим серцем!

Василь САВЧУК,  
член НСЖУ

м. Бережани,  
Тернопільська область

## ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТА ПЕРЕКЛАДАЧА БОГДАНА МЕЛЬНИКА

відтак переселився в Канаду, де працював на різних роботах. Довелося йому пережити і матеріальні труднощі, і сімейні драми. Та провідною зіркою для Богдана Мельника світила мрія і спрагла охота долучити свої можливості для користі української справи. Мав переконання, що добре ім'я України можна утвердити у світі завдяки перекладам творів корифеїв нашої літератури. Тож наполегливо взявся перекладати твори Івана Франка англійською мовою. Це не була праця на замовлення якогось журналу чи організації, а справді поклик серця. За це, як відомо, гонорарів не виплачують. Зате вся робота, від машинопису і до видавництва, пов'язана з чималими труднощами й фінансовими затратами, з постійним фізичним і душевним напруженням.

Перекладач усвідомлював: іншомовний твір буде читабельним в чужому середовищі лише тоді, коли найточніше відповідатиме оригіналу за всіма лексичними тонкощами, смисловими відтінками. Передати багатство української мови англійською — справа не з легких. Тим більше, коли йдеться про твори титана мислі і праці — Івана Франка. Не дивно, що для того пан Богдан віддав немало літ і чи не весь, поза основою роботою, вільний час. Зате доконаною працею мав цілковите право бути радим.

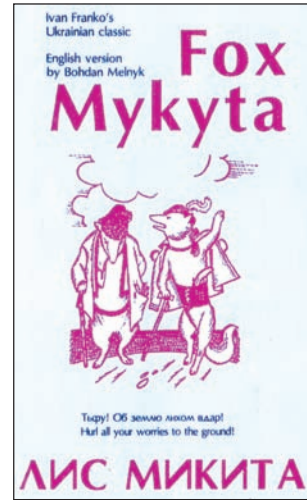
«Основи суспільності», «Страшний суд»; німецькою мовою: «Лис Микита» (прозою), за Наталею Забілою — «Слово про Ігорів похід» (віршем), «Чарівна хустина» (казка, віршем); з англійською українською, — А. Демчина «Зі сходу на захід» (спогади з німецької неволі); У. Ранке-Гайнеманн «Відкинути дів'яцькі речі» (студії евангелій). А ще роком пізніше Б. Мельник кількома примірниками машинописного варіанту оприлюднив переклад українською твору вченого фізика й біолога Дж. Броннескі під заголовком «Похід людини вгору». (J. Bronowski, The Ascent of Man, Britishk Broadcasting Corporation, 1976).

У такий самий спосіб, у той же 1999 рік, наш крайнин надав українське звучання понад 200-сторінковій праці: Давид А. Яллоп, «В ім'я Боже», квітень 1984 р. Якщо взяти прикінцевий запис перекладача на с. 203, то стане зрозуміло, що трудився він над цим твором не один рік, поки подав його на суд невеликої кількості читачів. (І «Похід людини вгору», і «В ім'я Боже» пан Богдан Мельник у 2000 р. надіслав мені поштою, як і власний мемуарний твір «Проти течії». Не маючи змоги видати ці твори більшим числом (накладом), передаю їх в користування Тернопільського обласного краєзнавчого музею).

Загалом перекладацький доробок п. Мельника на 2000



Богдан Мельник, Торонто, 2000 р.



ЛИС МИКИТА

но теж копію обкладинки та однієї сторінки перекладу.

А в листі до автора цих слів П. П. Ребро захоплено писав: «Якби п. Мельник зробив лише підрядний переклад «Енеїди», то і за це заслуговував би на вдячність покоління. А то ж маємо повноцінний віршований переклад! Це просто диво!»

Таких високих оцінок праці нашого крайнина, сподіваємося, прозвучало багато. Від кожного читача в Україні і за океаном, у бібліотеках ВНЗ, яким п. Б. Мельник подарував цей труд.

На превеликий жаль, сьогодні не маємо змоги сказати про дальшу долю біографічного мемуарного 520-сторінкового твору пера Богдана Осиповича «Проти течії», написаного до 1997 року й поданого паралельно англійською. Професор університету в Оттаві Патриша Морлі про неї сказала, зокрема:

Дарунок справді неоціненний. На жаль, не можемо тут навести відгуки на нього наших читачів, котрі, вочевидь, контактували з перекладачем «напрямую».

Зате на іншу ґрунтовну працю Б. Мельника — переклад англійською мовою безсмертної трагедійної поеми «Енеїда» Івана Петровича Котляревського, завершеної у виданні книгою у Торонто (Канада) 2004 року, не забув схилюваний відгук чудового письменника, ор-

## ГРИГОРІЙ СМОЛЬСЬКИЙ ПОВЕРТАЄТЬСЯ ДО КОСМАЧА

Україна і світ відзначили 120-річчя від дня народження славетного класика українського малярства, етнографа, фольклориста, письменника, громадського діяча Григорія Смольського.

Зоря Григорія Смольського зійшла в 1893 році у невеличкому бойківському селі Підгірці, що біля Калуша на Івано-Франківщині. Батько Григорія був маломаетним, але гідним селянином. Освіту майбутній митець здобував у Калуші, а відтак — у Станіславській реальній гімназії. На долю парубка випали концтабори у Терезину (1914 рік) та Талергофу (1915 рік). І вже у 1916-1919 роках Григорій Смольський був мобілізований на Південний італійський фронт, де брав участь у боях під Пявоюю. Смерть чатувала за кожним його кроком та Григорію Смольському вдалося жити і звікувати довге й цікаве життя.

З малих літ Григорія цікавила історія, народна творчість рідного краю, він пробував щось малювати, хоча не було коштів на фарби. Отож уже в 1921 році Григорій Смольський їде до Львова, де всту-



пає на історичний відділ Українського таємного університету, де його мудрим менторами були світоці української історичної науки І. Крип'якевич, І. Свенціцький... У Львові полонила Григорія Смольського архітектура древнього міста, зацікавила стара українська інтелігенція, а разом з тим, Львів наблизив парубка до заповітної мрії і Григорій Смольський з 1921 до 1923 року відвідує художню студію архітектора Л. Піфорецького, яка спонукає його вже в 1925 році вступити до Мистецької школи чільного українського живописця Олекси Новаківського.

У Львові він знайомиться з легінем з Космача Володимиром Трутяком, котрий студіював там медицину. Володимир запрошує Григорія на Гуцульщину, до Космача. Згодом він поділиться спогадами про свою першу поїздку в Космач: «...Переді мною, немов жива, мерехтить картина-казка з давньої давнини — барвіста, неповторна. Чоловіки, легіни, гази, у крисанях із павами різноколірними, трісунками на голові, у писаних кептарях та червоних гачах (штанах). На ногах — легкі постолі, у руках — топірці.

Через плече то у того, то у того звисає тайстра або дзьобенька шкіряна чи сукняна. На чоловіках, старших віком, — червоні сердаки з жовтими кутасами та писані бесаги через плече. А жінки вдягнені ще краще. Біленькі, чистенькі, із ляною полотна сорочки, помаранчевої фарби запаски, різних відтінків у кожній: внизу з обох боків запаски — сорочкові, як сніг, смуги. На ногах — писані постолі з нісками та соковиті взори на темно-червоних капчурах. Деякі молодіші — у розкольорованих кептарях, на головах — ясно-червоні хустки. Під шиєю — згарди та у кілька рядів ниток зібрані коралі.

А найбільше милують око гарячочольорові вуставки, і то у кожній дівчині — інший взір. Мене захопив загальний колорит тутешнього одягу. Та то не одяг, а рідкісна мальовнича картина у гарячих, ясних фарбах з перевагою жовтих і ясно-червоних, підсиленних глом зелених смерічок та синявою гір у даліні...».

Григорій Смольський написав у Космачі понад 400 крашчих своїх робіт, а серед них такі шедеври, як «Мій Космач», «Довбуша вітають», «Наречена (Княгиня)», «Хліб наш насущний», «Бабуся»... Більше того, художник вибрав для своїх творів жовтогарячий колорит, що надає його полотнам особливого, святкового настрою.

Український митець Григорій Смольський прожив довге і цікаве життя. У 1985 році перестало битися серце славетного художника. Його поховано на Личківському цвинтарі у Львові.

Відзначення ювілею Григорія Смольського відбулося в Калуші за участі родичів художника та експозицією його картин. У Львові в приміщенні Національного музею імені А. Шептицького пройшов «Вечір пам'яті Григорія Смольського». Відбулась презентація альбому «Ко-

смацькі вуставки. Григорій Смольський», який презентував внук художника Олександр Смольський.

Через десятиліття Григорій Смольський знову повертається до улюбленого Космача. Повертається в село, яке увічнив у своїй творчості, що стала цінним надбанням нашої української культури.

Дмитро ПОЖОДЖУК,  
заслужений майстер народної творчості України  
село Космач Косівського району  
Івано-Франківської області





ДО 85-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ АКТОРА І ДРАМАТУРГА ЛЕОНІДА НИКОНЕНКА

**ВИТЯГ**  
з виробничо-творчої  
характеристики на актора  
Кримського українського  
театру драми  
і музичної комедії  
Никоненка Леоніда  
Максимовича  
(для вступу в члени  
Спілки письменників  
України)

Никоненко Л. М. прийшов на роботу до Кримського українського театру драми і музичної комедії в 1975 році після закінчення Харківського театрального інституту. За час роботи в театрі зіграв на сцені понад сто ролей різного жанру.

Актору притаманне перетворення, вдумливе ставлення до доручених ролей. Його не раз було відзначено дипломами і грамотами за акторську майстерність.

Леонід Никоненко проявив себе і талановитим драматургом. У 1973 році театр здійснив постановку за п'єсою Л. Никоненка «Голубий слід», присвячену будівникам Північно-Кримського каналу. Вистава мала великий успіх у глядачів, вона пройшла півтори сотні разів, стала базовою виставою при підбитті підсумків конкурсу Міністерства культури України на кращі постановки про трудову людину, де здобула диплом і премію, а виконавця головної ролі бригадира Наді Аллу Петрову відзначено дипломом першого ступеня і премією за краще виконання жіночої ролі.

В 1981 році за п'єсою Л. Никоненка театр поставив виставу «Чужий». Ця гостросюжетна комедія, сповнена роздумів про проблеми сучасного села, вчить відрізняти справжні духовні цінності від чужої нам моралі.

Вистава за п'єсою «Чужий» йшла на сценах багатьох театрів України та в інших республіках, користувалася великою пошаною у глядачів. Тільки протягом одного 1984 року виставу показано в містах: Сімферополі — 250 разів, Херсоні — понад 300 разів, Хмельницькому — 250 разів, Черкасах — понад 300 разів, Дрогобичі — 150 разів, Луцьку — понад 200 разів, Дніпропетровську — 200 разів, Чернівцях — понад 300 разів, Полтаві — 150 разів, Житомирі — 230 разів. Крім України, п'єса йшла у Білорусії — Вітебському театрі ім. Якуба Коласа. В Росії: в Сизрані, в Курську. У Вірменії.

У квітні 1985 року було прийнято до постановки нову п'єсу Леоніда Никоненка «Сільські дівчата». У Сімферополі вона пройшла понад 20 разів. Її взяли до постановки театри Чернігова, Вінниці, Житомира...

А тим часом Кримський український театр драми і музичної комедії продовжував роботу з автором над новою п'єсою Леоніда Никоненка «Ніч над Салгіром», що присвячена подіям громадянської війни на теренах Криму в двадцятих роках двадцятого століття.

Гадаємо, як значало в характеристиці керівництво театру, драматург Никоненко порадує нас ще не одною цікавою п'єсою на сучасну тематику. Адже його твори відзначаються актуальністю, народністю, сценічністю і користуються великим успіхом у глядачів.

1 березня 1984 р.

Серед українських письменників Криму є чимало талановитих прозаїків, поетів, літературознавців, сатириків-гумористів. Є й драматург. Це — Леонід Никоненко, автор п'єс «Голубий слід», «Чужий», «Сільські дівчата», «Полин», «Гриховодник» («Синдром»), «Розтрачене кохання», трагікомедії «Чмо» та інших.

Переважній більшості цих творів судилося довге і прекрасне життя. Так, наприклад, тільки п'єса «Голубий слід», присвячена темі будівництва Північно-Кримського каналу, ставилася на сцені Кримського українського музично-драматичного театру більше 70 разів. П'єса «Чужий» йшла у чотирнадцяти театрах України, а також у театрах Росії та Білорусії. Іншим п'єсам також судилося довга щаслива доля. Скажемо відверто, не кожному автору вдається досягти таких відрадних успіхів. А Леонідові Никоненку вдалося.

Леонід Максимович Никоненко народився 24 січня 1929 року в селі Будилка Лебединського району Сумської області. «Народився я на межі Сумської і Полтавської областей у закучерявленому вербамі і садками селі, — згадує в автобіографії Леонід Никоненко. — З одного боку його оповила пістрява мережа полів, з другого — гомінкий ліс. Вікова діброва ворожила, нашіптувала долю, тиха журлива річка Псел виколювала мої дитячі мрії».

Успішно закінчивши середню школу, юнак вступив до Сумського педагогічного інституту. Потім була армійська служба в Прибайкаллі. Саме на той час і припадають активні літературні пошуки: писав замальовки та нариси про армійські будні, про своїх друзів і друкував їх в армійській та дивізійній газеті. І все ж після служби гору взяв театр, а не журналістика, хоч остання, як бачимо, згодом дала свої щедри плоди.

Закінчивши Харківський театральний інститут — курс корифея української сцени Івана Мар'яненка, прийшов до Криму і тридцять п'ять років працював актором українського театру драми та музичної комедії, як він тоді називався. «Я прийшов до театру, коли йому виповнилося два роки, — згадує Леонід Максимович. — Дитячий вік. Але мене вразили монотніть трупі, наполеглива праця, взаєморозуміння.

Театр створив цікавий репертуар і швидко завоював повагу глядача як у Криму, так і в багатьох кутках колишнього Радянського Союзу. Вистави «Трембіта» Ю. Мілютіна, опера «Катерина» М. Аркаса, «Титарівна» за Т. Шевченком, «Правда» О. Корнійчука, «Острів твоєї мрії» М. Зарудного, «Балада про хлопчаків» А. Горіна та С. Лаврського, «Голубий слід» Л. Никоненка були свого часу відзначені дипломами і грошовими преміями на республіканських оглядах вистав. А заслужений артист України В. Жаданівський та актриса А. Петрова визналися кращими виконавцями чоловічих та жіночих ролей року.

Не подумайте, що ми розкошували на лаврах. Радянська влада коштами не розкидалася. Покривала нам постановочні затрати та іноді оплачувала наші відпустки. На все інше заробляли самі. Часто виїздили до найвіддаленіших кутків Криму в неохайні, неопалювані клуби. І так двадцять чо-

тири рази на місяць. Звідси недоспані ночі, три жахливі нічні автокатастрофи з людськими жертвами. Тільки люди, закохані в театр, у свою професію, були спроможні здолати це.

Серед тих, хто тягнув віз Мельпомени довгі, понад 50 років, народні артисти України М. Андрусенко, В. Бойко, В. Навроцький, заслужені артисти України В. Веремієнко, Н. Сороката, В. Франчук, О. Григораш, Б. Жаданівський, М. Бондаревський, М. Новик, М. Мар'яновська, І. Аносова, С. Вандальковська, І. Бурменко, В. Карпов та багато інших. Тільки третина з них дожила до 50-річного ювілею театру, яке ми відзначали восени 2004 року. Хай їхня наполеглива праця буде зразком для покоління, яке нині трудиться на сцені Кримського українського музичного театру». Де-

якую, найсуттєвішими мусять бути чесність і скромність, у творчості ж головне, щоб тема твору не була «висмоктаною» з пальця. Працюючи над п'єсою, стараюся, щоб не була вона одноденною. Найкращий мій критик — не спеціаліст від мистецтва, а глядач. Я пишу, бо є потреба усе зіставити з життям, а точніше — наше життя показати зі сцени таким, яким воно є. Мені ближчий критичний реалізм. Маю переконання: людина повинна критично сприймати довколишнє життя. Я нічого не нав'язую, пишу про те, що болить мені, і якщо глядачеві зрозумілі мої переживання, значить, ми — одностудійці».

Грав у власних п'єсах сам, грав з великим задоволенням і мали успіх у глядачів його друзі-колеги. Сімдесятивісімдесяти роки були плідними для Леоніда Никоненка як

## «ЧИСТИЙ ПЕРЕД ЛЮДЬМИ І СОВІСТЮ...»

святки зіграних Леонідом Никоненком ролей ніколи не залишали байдужими глядачів. А грав він з однаковим темпераментом і майстерністю як в п'єсах української класики, так і в творах сучасних драматургів. Леонідові Никоненку як людині творчій, чутливій до художнього слова хотілося більшого, глибинного самовираження. Це й спонукало актора взятися за перо і самому створювати ті сценічні образи, яких вимагало тогочасне життя. І такі твори, які ми вже згадували, він написав.

«На моє переконання, — ділився секретами своєї творчості Леонід Максимович в одному з інтерв'ю, — у драматургії важливі не колізії, а вчасно знайдені і введені в дію тип. Якщо герой не сторонній у даній ситуації (навіть коли роль — кількахвилинна), то він сам підкаже подальший розвиток сюжетних ліній, бо, зрештою, герої створюють конфлікт твору. Я пишу переважно про село і про інтелігенцію — здавалося б, зовсім полярні речі. Насправді ж це не так! Родом я з села. Тут закінчив школу. Мати — малоосвічена, колгоспниця, батько — працював на пошті, у війну — партизанів. Хоч подальша доля моя поєдналася з містом, але село, його проблеми, тяжке життя селян — для мене не чужі! За 35 років сценічного життя я жодного разу не відпочивав на курорті чи в будинках творчості. Мій відпочинок був у рідному селі, на річці Псел, серед близьких мені людей. Тут, а також в інших поїздках я знаходжу майбутні прототипи для персонажів своїх п'єс, своїх вистав. Для письменника, я вважаю, так і драматурга.

Пішовши з театру на заслужений відпочинок, Леонід Никоненко і в ці складні часи нашого життя-буття, особливо складні й для літератури, коли виникає дуже багато проблем з публікацією творів, не залишає пера. Його, як і раніше, хвилюють теми сьогодення і, зокрема, життя творчих людей, які стали нікому не потрібні, чий талант використовується далеко не за призначенням. Одне тішить серце драматурга, що його п'єси ще й понині йдуть у багатьох театрах України, значить, вони людям потрібні. А отже, варто жити і працювати.

У видавничстві «Таврія» 2004 року побачила світ колективна книга з доробку українських письменників Криму. Зпоміж прозових та поетичних творів тут є й п'єса драматурга Л. Никоненка «Гриховодник» («Синдром»). Хоч вона й написана кілька років тому, але теми, які порушує в ній автор, дуже актуальні й нині: людина з її радощами й болями, її доля в часи, коли над усім ціняться гроші, а такі поняття, як честь і совість, девальвуються. На зміну їм приходять бездуховність, користоловство, вседозволеність, зажерливість...

Бути літописцем своєї епохи справа нелегка, особливо тоді, коли у творчий процес письменника-драматурга втручаються люди, далекі від літератури, від мистецтва. Оце втручання зовні свого часу, у пострадянський період, відчув на собі й Леонід Никоненко.

«Коли я почав працювати над п'єсою «Ніч над Салгіром», присвяченою 200-річчю Сімферополя, матеріали збирав в архівах міста та Кримського обкому КПРС, — згадує Леонід Максимович. — Мене вразили події воєнного лихоліття, люди, які іноді непомітно вершили подвиги... Коли рукопис був готовий, чиниші від культури в обкомі заборонили постановку п'єси, бо там розповідалося про людей різних національностей (євреїв, кримського татарина, українців,

росіян)... Це ж крамола, треба згадувати — і особливо ж у головних ролях! — лише росіян.

Конфлікт з обкомом партії вдалося пригасити завдяки підтримці ветеранів війни, котрі після прочитання п'єси сердечно дякували мені. Приходило багато листів на підтримку... А от свій внутрішній конфлікт подолати я не зміг: чому культурою заправляли люди байдужі, заідеологізовані?»

Тривалий час Леонід Никоненко виношував ідею написати п'єсу про сина Богдана Хмельницького Тимоша. «Якби не його безглузда смерть, — з сумом розповідає драматург, — якби доля зберегла його як спадкоємця гетьманської булави — Україна не стала б Руїною майже на ціле сторіччя, не була б роздертою 1663 року між Росією та Польщею... Дуже мені болить ця втрата. І досі не можу зрозуміти, чому такий мудрий політик і державний діяч, як

людною, але вона була осяяна й ширими мріями про майбутнє — своє і своєї Батьківщини, про велике і заповітне — стати актором.

Адже саме в повоєнні роки розкривається природний талант майбутнього професійного актора Леоніда Никоненка. Він разом з іншими сільськими аматорами пробує свої творчі сили на сільській сцені у виставах, в яких пізніше доведеться грати на професійній сцені. Це — «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці», «Дай серцю волю, заведе в неволю», «Доки сонце зійде, роса очі виїсть», «Назар Стодоля», «Безталанна», «Не судилося», «Наймичка» та інші. «Вистави ці, — як згадує автор, — користувалися великим успіхом, хоч з погляду сьогоденного митця вони виглядали убогими і недосконалими. Адже готувалися посліхом, без належного знання тексту, не вистачало й гриму, реквізиту, костюмів. Усе дісталось з бабусиних скринь та з горщик. Однак ми захоплювалися сценою. Так воно, мабуть, й було. Гуртки об'єднували молодь, збагачували духовно. Ми наполегливо працювали, вчилися, разом з тим вміли й відпочивати, повеселитись.

Дружбу цінували — не було ні сварок, ні ворожнечі. З дівчатами поводитись невимушено, по-сільському: коли закохувались — так гаряче, коли розлучались — так назавжди».

Це ж, певно, відтоді, з тих аматорських гуртків бере свій початок любов Л. Никоненка до художнього слова, до театру, до сцени. Бо ж не дарма після педагогічного інституту все ж таки переважив Харківський театральний...

Багато відгуків надходить нині Л. Никоненку на цю книгу. Пишуть персонажі твору — односельчани, їхні діти і внуки з вдячністю за правдиву розповідь про давню пережитку, просять, аби письменник продовжив роботу над книгою, доповнив її новітніми подіями.

Про свою мемуарну книгу сам Леонід Никоненко говорить так: «Звичайно, хтось закине — це ретроспекція, плач за втраченим, туга за минушиною. Може, й так. Не буду перечити. Пишу спогади на схилі життя — пора невесела. Зате в такому віці гріх брехати і кривити душу. Відчуваю себе чистим перед людьми і своєю совістю. Не претендую на узагальнення — це мої власні думки, моя безкорислива данина рідному краю, який живив мене від дитинства до сивих літ.

Сподіваюся, що моїм землякам з Будилки мої рядки нагадають пережиті лихоліття, тяжку молодість. Повернуть біль втраченого і забутого. І коли защемить під серцем і ненароком скотяться сльозина, не соромтеся — це найдорожчі, найчистіші сльози на землі».

У ці дні, коли Леонід Максимович відзначає свій 85-річний ювілей, друзі по перу, колеги по сцені, численні шанувальники його таланту сердечно вітають актора і драматурга, члена Національної спілки письменників України з його днем народження. Щастя, здоров'я, творчої снаги Вам, дорогий друже!

Данило КОНОНЕНКО

**На знімках: угорі** — актор Кримського українського музично-драматичного театру Леонід Никоненко в ролі Гриця у виставі «В неділю рано зілля копала» за твором Ольги Кобилянської; **ліворуч** — сцена з вистави Леоніда Никоненка «Голубий слід» (Надя — Алла Петрова, Віктор — Леонід Никоненко), 1970-ті роки

(з архіву «КС»)





## НАША СОНЯЧНА ВІКТОРІЯ



Вікторія Долина

**СЦЕНАРІЙ ПОЗАКЛАСНОГО ЗАХОДУ, ЯКИЙ ПІДГОТУВАЛА І ПРОВЕЛА ВІКТОРІЯ ДОЛИНА, КЛАСНИЙ КЕРІВНИК 5-Г КЛАСУ, УЧИТЕЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ (ВИЩА КВАЛІФІКАЦІЙНА КАТЕГОРІЯ) НВК «ШКОЛА-ГІМНАЗІЯ № 25» м. СІМФЕРОПОЛЬ**

**Ведучий.** Україна! Скільки глибини у цьому співучому слові... Це золото безмежних полів, бездонна синь зачарованих небес, тихі плеса річок, сині очі озер та ставків. Це безмежні степи і ліси, зелені долини і луки, карпатські верховини і донецькі простори. Полісся і Крим, біленькі полтавські хати. І велич міських краєвидів — усе це наша Україна!

**1-й учень.** Кожен народ гордий з того, що він має свою державу, свою мову, волю і гарне життя у своїй країні. Кожен народ — патріот своєї країни, він любить її, поважає її закони і бореться за її незалежність і волю, якщо того немає.

**2-й учень.** А ми, українці, тільки зовсім недавно здобули свою незалежність, у 1991 році. Тепер у нас є свої держава, воля, своя мова. І хоч як не глумились із нашої мови, принижували і забороняли, не хотіли слухати і чути її мелодію звучання, а сьогодні вона відроджується.

**3-й учень.** Бо й не замовкла в устах патріотів рідного слова, звучала в народній пісні, бо люди берегли її, як перлину, щоб колись заговорити нею на повний голос. Яка ж вона чиста, гарна, багата і мелодійна, наша українська мова.

**4-й учень.** Вона про все тобі розкаже, Чарівних слів тебе навчить, Усе розкриє і покаже, Як правильно у світі жить. Символами України завжди були хліб, рушник та калина.

**5-й учень.** У полі калина, у полі калина Хорошенько цвіте. Ой роде наш красний, Роде наш прекрасний, Не цураймося, признаваймося, Бо багато нас є.

**6-й учень.** Кожна пора дарує свою красу: весна — ніжні білі квіти, осінь — червоні ягоди. Важко уявити сільське подвір'я, де б не ріс кущ калини. У канадців — клен, в росіян — берізка, а в нас — верба і калина.

**7-й учень.** Перша квіточка — наша родиночка. Друга квіточка — рідна сторона. Так говориться в пісні про калиновий цвіт. На луках і узлісся можна побачити цілі калинові гаї. Правду каже прислів'я: «Без верби і калини нема України».

**1-й учень.** В народі кажуть: «Любийся калиною, коли цвіте, а дитиною, коли росте». Часто матері колихали своїх маленьких діток, сидячи під калиною. А як потрібна була калина на весіллі! Коли випікали коровай, то прикрашали його калиною.

*Пісня «Калина»*

Хоч і кажуть, що перше враження, як правило, буває помилковим, але такі не завжди! У цьому я переконалася, коли познайомилася із молоденькою вчителькою Вікторією Долиною, яка прийшла до нашої школи. З перших хвилин було таке відчуття, що зустріла рідну людину. Рідну за духом, помислами.

Скільки тепла, домашнього затишку, світлої сонячної енергетики принесла Вікторія у наш колектив! Пригадую, як часом приходили після уроків до учительської знервовані, розбиті тим, що діти не сприймають предмет, не вчать уроків, а батьки належним чином не контролюють навчання своїх дітей. А Вікторія, усміхаючись, переконує нас у тому, що до проблем треба ставитися по-філософськи, розуміти дітей, дивитися на цей світ (і на себе) їхніми очима (і їй, молоденькій, це справді найліпше вдавалося). А щоб «перемкнути» нас від похмурих думок до чогось приємнішого, наша юна колега пригадувала якийсь смішний випадок із життя, фрагмент дитячої пісеньки чи цитату з нашої ж літератури. Це було так мило і весело! «Зцілені» сміхом, ми вже йшли на уроки ніби окрилені, заряджені не розумілою нам енергетикою. Саме Вікторія надавала нам сил і наснаги.

Цю енергетику відчуваємо не тільки ми, учителі. Діти теж зачаровані своєю улюбленою вчителькою. Тож коли минулого року наша Вікторія Вікторівна взяла участь у республіканському конкурсі «Найкращий клас-

ний керівник», у нас, її колеги, не було жодного сумніву, що саме її клас буде найкращим і що саме вона отримає це почесне звання. Так і сталося: восени минулого року керівництво кримського Міністерства освіти і науки відзначило нашу Вікторію Вікторівну почесним дипломом і грошовою премією.

Сонячна привабливість, доброта, людяність, почуття обов'язку, відповідальності перед собою і дітьми — це ті риси, які цінують учні Вікторії Вікторівни. Недарма багато старшокласників, яких навчає В. В. Долина, вибрали нелегкий педагогічний шлях і у майбутньому будуть навчатися «мови золотої», як їхня улюблена вчителька. Ось, наприклад, як оцінює свою учительку української мови та літератури учениця 11-Б класу Себія Зекер'яєва: «Вікторія Вікторівна не тільки хороший учитель, який прекрасно викладає предмет. Вона легко може порозумітися, знайти спільну мову з кожним учнем, підібрати «ключик» до кожного з нас. Я пишу тим, що мене навчає саме Вікторія Вікторівна. Переконана, що крім «Найкращого класного керівника» вона у майбутньому здобуде ще не одне почесне звання. Але найкращою нагородою для нашої вчительки, я вважаю, є також і те, що ми її дуже любимо і бажаємо всього найкращого у житті».

До цих теплих, щирих дитячих слів з повагою і вдячністю приєднуємося і ми, колеги нашої Вікторії Вікторівни, й бажаємо їй нових творчих ужинок-перемог на педагогічній ниві!

**Галина КАЧУЛА,**  
учитель української мови та літератури НВК «Школа-гімназія № 25» м. Сімферополь



Ельмаз Пртихова

Микита Мігаль

## «ЛЮБЛЮ ТЕБЕ Я, УКРАЇНО!»

**2-й учень.** Але найбільше багатство нашої держави — це діти. Ви зміцнюєте нашу державу Україну, робите її ще багатшою.

**3-й учень.** Над землею сонце встало, Путь-дорогу осіяло. Добрий ранок, Чорне море, Добрий день, Карпатські гори! Над землею пісня лине. Це для тебе, Україно! Гарна путь, славна путь — Українські діти йдуть!

*Кліп «Про Україну», під цей кліп виходять діти.*

**Дівчинка.** Добрий день вам, добрі люди! Хай вам щастя-доля буде, Не на день і не на рік, А на довгий-довгий вік.

**Хлопчик.** Гостей дорогих ми вітаємо ширю, Стрічаємо з хлібом,

любов'ю і миром, Для людей відкрита хата наша біла, Тільки б жодна кривда в неї не забігла.

**Проспівати:** Хай здоров'я не зраджує Вам! Мир нехай не покине родину, Хай Вам щастя і радість, й любов Вишиваним цвіте рушником.

**Підносить хліб і сіль гостям** Батьківщина починається з батька і матері, з оселі, де ви вперше побачили світ, з мови, якою розмовляють ваші батьки, з подвір'я, по якому ви бігали, з села чи міста, з України, де ви народилися. А Україна — це наша Батьківщина.

Люблю тебе, моя Вітчизно мила, Твої поля і небо голубе, Бо ти дала мені малому крила, То як же не любить мені тебе.

Щасливі ми, що живемо на такій чудесній землі — в нашій славній Україні, тут корінь роду українського. Тут жили наші прадіди, діди. І де б ми не були, скрізь відчуваємо поклик рідної землі, хвилюємося аж до сліз, зачувши рідне слово.

На землі великій є одна країна: Гарна, неповторна,

красна, як калина. Україна моя починається Там, де доля моя усміхається, І, як небо, як даль солов'їна,

Не кінчається Україна! Україно! Ти для мене диво! І нехай пливе за роком рік, Буду, мамо, горда і вродлива, З тебе дивуватися повік.

**Ведуча.** Підходить до деревця роду, покаже.

Колись давним-давно на нашій рідній землі перекидали люди маленьку насінинку, ніби зігріваючи її своїми руками. Та й вирішили дати життя — посадили. Опинившись у ґрунті, зернятко не гаяло часу, одразу проросло. Із землі пробився ніжний паросток, який з часом виріс у розкішне дерево, яке й об'єднало всі народності України в єдину родину. Тому її називають таке дерево деревом роду, бо стовбур у нас один, а ви, діти, — його гілочки, такі різні, талановиті, неповторні.

*(Підходить до деревця роду) (Виходить дівчинка)*

**4-й учень.** Я з того краю, де ростуть смереки. Я з того краю, де живуть лелеки, Я з того краю, де сопілка грає, Я з того краю, де журби немає. Я з того краю, де росте калина, Мій рідний краю, я — твоя дитина.

**5-й учень.** Україно, лагідна і мила! Водночас велична і проста!

Ти мене з дитинства полонила, Закохала в сонячні жита. У Дніпрову воду синю-синю, У небес невичерпну блакить, В шум гаїв, у пісню солов'їну, Що не мовкне в вихорі століть. Я зроста між вишень та калини, Назбирала райдужних надій У садів травневій хуртовині І в жовтневій казці золотій. Я зроста, не знаючи печалі, Мов трава безжурна, степова. Тут мене в дитинстві колисали Шепіт нив і тиша лісова. Тут знайшла я розуму і сили.

Ця прекрасна лагідна земля Дивним зіллям серце напоїла, Щось мені у спадок віддала. Я без неї — ластівка безкрила, Я без неї — то уже не я. Україно! Лагідна і мила, Солов'їна спадщина моя!

**6-й учень.** Україно рідна! Україно-мати! Ми про тебе пісню Хотемо співати.

**Катя Бужинська «Як у нас на Україні»**

**7-й учень.** На землі великій Є одна країна: Гарна, неповторна, Красна, як калина.

**1-й учень.** Люблю тебе я, мила Україно! І все зроблю, щоб ти завжди цвіла. Я буду вчитись в школі

на «відмінно», Щоб мною ти пишатися могла!

**2-й учень.** Люблю твої ліси, струмки, джерельця,

І все-усе, що є в моїм краю! Тепло долонь, і розуму, і серця Я Україні милій віддаю!

**Дівчинка.** Українка я маленька, українці батько й ненька. Українкою я звуся і цим іменем горджуся!

Батько, мати, брат, сестричка, І всі інші члени роду — Всі належать до одного Українського народу.

Бо родитись українцем — Це велика честь і слава! Рідний край свій полюбити — Найважливіша є справа!

Ми веселі і кмітливі, Серйозні, не пустогливі, Залюбки вивчаєм звичаї народу, Що передаються від роду до роду. І живуть тут люди

добрі, працьовиті, І скажу, до речі, ще й талановиті. Твоя, Вкраїно, я дитина, Краплинка рідного народу, Твоїє доленьки клітина.

Я — україночка від роду! Землі цієї я — краплина! **Хлопчик.**

Я — син великого народу, Його дитина, українець! Ми є діти українські —

хлопці та дівчата, Рідний край наш — Україна, красна і багата.

Ми — українці — велика родина, Мова і пісня у нас солов'їна. Квітне в садочках

червона калина, Рідна земля для нас всіх — Україна.

**3-й учень.** Любїть Україну, як сонце, любїть, Як квіти, і трави, і води. Любїть Україну у радості мить, Любїть і в годину негоди. Любїть Україну у сні й наяву, Вишневу свою Україну, Красу її, вічно живу і нову, І мову її солов'їну.

**Ведучий.** Хай буде щасливою вільная днина, Хай буде веселою Україна, Хай сонце світить людям весняне, Хай крига зимою в серцях розтане. Велике спасибі вам, люди добрі, Вдячні ми всім, хто прийшов на це свято!

*Звучить пісня «Україна»*



Яна Станіславська

Ельмаз Пртихова

Микита Мігаль

Діана Коровнікова

Марія Веретіна

Карина Селютіна

Анастасія Луцик



# УРОКИ ДОБРОТИ ВІД ГРИЦЬКА БОЙКА

Минулого року виповнилося 90 літ з дня народження відомого поета Грицька Бойка. Він написав для дітей багато книжок, чимало його віршів для дітей ми зустрічаємо в хрестоматіях з позакласного читання, в журналах «Веселочка», «Барвінок», «Світ дитини» та в інших виданнях.

На уроках української літератури з позакласного читання ми ознайомились з творчістю різних поетів і письменників. Одні з них стали для нас близькими, творчість інших ми зрозуміли, а от з Грицьком Бойком ми подружжиськи назавжди.

Його вірші – дотепні, життєрадісні, сповнені наснаги, любові до дітей. Адже тільки людина, яка любить дітей, так тактовно, з гумором і доброзичливістю навчає маленьких читачів бути добрими і чесними, порядними, завзятими до навчання і праці.

І діти абсолютно довіряють цьому поету, вважаючи, що пише він саме про них, пізнаючи себе у віршах. Ці віршики – уроки доброти від Грицька Бойка.

З великим задоволенням, з натхненням декламують школярки вірші поета на уроках літератури, класних годинах, позакласних заходах, навіть фізкультхвилинки на уроці ми проводимо за віршиками Г. Бойка.

Багато оформлено в кабінеті української мови та літератури альбомів з віршиками на різні теми, написано відгуків на прочитані книги Г. Бойка, намальовано ілюстрацій до віршів у класну літературну газету «Веселка», і все це – данина пам'яті про чудового поета, який любив людей.

Глава держави вручає видатним людям нагороду «Герой України», а ми з дітьми присвоїли Грицьку Бойку звання Героя Країни Дитячих Мрій. Умовна нагорода, але скільки довіри і поваги у дітей до цієї людини, до його творчості, яка стала близькою і зрозумілою кожній дитині!

У чому ж секрет такої великої популярності цього поета? Його відкрила, побувавши у нас на уроці, шановна гостя з Києва – Ірина Трохимівна Бойко (головний редактор видавництва «Веселка»), сказавши: «Найбільше він любив дітей. Певно, тому і став дитячим поетом. Любив зустрічатися з юними читачами...».

І. Т. Бойко теж любить дітей. Дізнавшись, що в нашій школі шанують творчість Г. Бойка, вона завітала до нас на урок, розповіла про поета, подарувала його книги та книги і журнали «Веселочка» від видавництва «Веселка».

Чоловік Ірини Трохимівни Вадим Григорович – син поета Г. Бойка – теж був творчою людиною, поетом і драматургом, і цей дар віршування передав своїм дітям. Дочка Богдана Бойко вже видала декілька книжок віршів, живе і працює в Києві.

Нам з учнями дуже хотілося б на сторінках Вашої газети побачити надруковані вірші Грицька Бойка, щоб кримські читачі теж ознайомились з творчістю чудового автора.

Бажаємо працівникам газети «Кримська світлиця» творчого натхнення в роботі, адже кожного тижня газета «заходить» до нашої школи.

**Л. А. СТАРОВА,**  
учитель української мови та літератури Завіто-Ленінської ЗОШ І-ІІІ ступенів Джанкойського району АР Крим

Народився Григорій Пилипович Бойко 5 вересня 1923 року у селі Оленівці на Донеччині в сім'ї службовця.

Закінчивши сільську семирічку, Г. Бойко продовжує навчання в Оленівській рудниковій школі (тепер м. Докучаєвськ). Для цього хлопцеві доводилось щоденно вставати о четвертій годині ранку, йти пішки кілька кілометрів до станції, а вже звідти їхати робочим поїздом до школи.

Г. Бойко належить до того покоління юнаків, які одразу після святкових, сповнених радості і щастя випускних вечорів узяли гвинтівку в руки і стали на захист рідної Вітчизни від навали фашистських військ. З липня 1941 року до кінця війни поет перебував на фронті – спочатку як рядовий кулеметник, а згодом як лейтенант зв'язку. Нагороджений медалями.



Грицько Бойко з маленьким сином Вадимом

Після війни Г. Бойко – студент українського відділу літературного факультету Донецького педагогічного інституту. 1949 року закінчує інститут з відзнакою. Кілька років працює в обласній газеті «Радянська Донеччина» та літературним консультантом Донецької філії Спілки письменників України.

Г. Бойко видав близько ста книжок для дітей. Найвідоміші серед них – «Вереса» (1955), «Хлопчик Ох» (1955), «Смійшинки» (1956), «Билиці дяді Гриця» (1958), «Ростіть, дубочки» (1960), «Веселинки» (1962), «Веселинки, вірші, скоромовки» (1965), «Ніс у сметані» (1967), «Шпартгалка-виручалка» (1968), «Надійна зміна» (1975), «Два хлопчики Сміти» (1976), «Під чужим небом» (1977) та інші. Його твори перекладались російською та іншими мовами, виходили за рубежом.

Помер Г. Бойко 1978 року в місті Києві.



## ЧОМУ ТИМКО ПОДРЯПАНИЙ?

— Чому це ти подряпаний? — Юрко Тимка пита.  
Тимко йому відказує:  
— Та я ж купав kota!  
— А я от не подряпаний,  
Хоч теж купав свого...  
— Еге, ти ж не викручував  
І не сушив його!

## САШКО

В трамваї переповненім  
Сашко з м'ячем сидить,  
А біля нього згорблений  
Старий дідусь стоїть.  
Хтось до Сашка звертається:  
— Чи вас у школі вчать,  
Як місце дати старшому,  
Як старших поважать?  
— Та вчать, —  
Сашко відказує, —  
Але оце якраз  
Розпочались канікули —  
Ніхто не учить нас!...

## «ШТРАФНИЙ»

По вранішній порі  
Хома вже у дворі:  
М'яча усе ганя,  
Голи б'є навмання...  
Весела гра – футбол,  
Та тільки в шибі гол...  
А мати з ремінцем:  
— «Штрафний» тобі за це!

## ПРО ЮРУ І ФІЗКУЛЬТУРУ

Щось із Юрою не те:  
Щось наш Юра не росте...  
Він такий у нас тоненький,  
Хворобливий і худенький,  
Мов заморене курча, —  
Одноліткам до плеча...  
Та чи знаєте ви те,  
Чом наш Юра не росте?  
Подивіться: він з друзями  
Мчить по вулиці  
з книжками.  
— Звідкіля біжиш ти, Юро?  
— Я тікаю з фізкультури!

## УМІЛЬЦІ

У бабусі два онуки,  
Два умільці на всі руки.  
Внуки в зошитах писали,  
Як бабусі помагали:  
«Все ми вмємо робити:  
Піднімати, посуд мити  
І води внести до хати...»  
Та забули дописати:  
«Помагаєм не руками,  
НЕ РУКАМИ —  
ЯЗИКАМИ!»

## ЧЕМПІОН

В нашій школі  
є спортсмени,  
Та Волощенко Семен  
Із усіх шкільних  
спортсменів —  
Найвідоміший спортсмен!  
На перерві —  
Знає кожний! —  
Він силач  
Куди тобі:  
«Чемпіон» непереможний  
В дуже вільній боротьбі!

## ЗНАЙШОВ ТЕМУ

У шкільну газету Юра  
Мав подати карикатури.  
Каже Юра жартома:  
— Теми вдалої нема...  
Хоч би ти, Мишко,  
побився, —

Я б тебе намалював.  
Тут Мишко як роззлився —  
Штурхана Юркові дав!  
А Юрко підставив ногу.  
Бац! — і впали на підлогу,  
Учепились за чуби,  
Аж тріщать у них лоби...  
О і тема є у Юри  
Аж на дві карикатури!

## «ВСЕ РОБИМ СВОЇМИ РУКАМИ»

Прохає бабусю Ганнуся:  
— Поглядь мені сукню,  
бабуся!  
— Сама ж ти що маєш  
робити?  
— А я буду вірша учити.  
— Ну вчи. Коли вивчиш  
як слід,  
На столик поставиш обід.  
— Хай мама обід приготує:  
На збори до школи спішу я.  
— Яка ж у вас буде програма?  
— «Все робим  
своїми руками!»  
— І що ж ти покажеш  
на зборі?  
— Я буду співати у хорі  
І вірш прочитаю з програми:  
«ВСЕ РОБИМ  
СВОЇМИ РУКАМИ!»

## ЖАРТУН

В нас жартун у класі є, —  
Всім він прізвиська дає.  
Каже: — Я мастак до жартів! —  
Та чого ті жарти варті?  
Зве він «Саваю» — Савченка,  
«Головою» — Голоवेशка,  
А Саченкова — «Сачок»,  
Маслюченка — «Маслачок».  
Зве Зарудного — «Заруда».  
А його всі звуть:  
«З а н у д а!»

## МОДНА ЗАЧІСКА

Нашу Натю не впізнати —  
Модна зачіска у Нати,  
Дивна зачіска нова:  
Розкуйовжене волосся  
На всі боки піднялося —  
Мов копиця, голова!  
Ната в класі йде до парти,  
А навколо смішки-жарти:  
— Звідкі зачіски нові? —  
Посміхнувся Боря хитро:  
— Це, мабуть, від того вітру,  
Що у неї в голові!

## ГАНТЕЛІ

Гантелі купив  
Тимішко,  
І кинув він їх  
Під ліжку.  
Лежать вони там  
Без діла,  
Лежать — припадають  
Пилом.  
Чому ж не бере  
Тимішко  
Гантелі свої  
З-під ліжка?  
Багато на них  
Пилоки:  
Не хоче бруднити  
Руки!

## ДЕ ІВАНКО?

— Де Іванко? — запитав  
Наш учитель Тому.  
— Та він ногу поламав  
І побіг додому!

## ЗАГАДКИ

Дуже я потрібна всім —  
І дорослим, і малим.  
Всіх я розуму учу,  
А сама завжди мовчу.

(книга)

В ящику —  
Вікно,  
У вікні —  
Кіно.

(телевізор)

Взліт докрили ми навкруг  
Ліс, дорозу, поле й луг.  
А як сонце припече —  
Ми струмочком потечем.

(сніжинки)

Холодна, біла,  
Ліс оголила,  
Скувала річку,  
Струмок спинила.

(зима)



Дитяча поезія молодої кримської поетеси Раїси Царьової-Форостві відомою добре й дорослим читачам. Народившись на Донбасі і здобувши освіту на Кубані, працювала квітником на Чорнобильській АЕС. Після аварії з сім'єю була евакуйована в Керч.

Нині мешкає в Сімферополі, автор трьох збірок (пише російською і українською мовами). Вона — дипломант багатьох міжнародних поетичних фестивалів, нагороджена Грамотою Представництва Президента в Криму, медаллю «За заслуги» Комітету «Союз Чорнобиль України».

Вірші поетеси — хороша допомога батькам і педагогам, остання четверта її книга «Данилко в зоопарку» (видво «Доля», м. Сімферополь) — своєрідний новорічний подарунок малютам.

## ДАНИЛКО В ЗООПАРКУ

Наш Данилко в зоопарку:  
Звірів метушня ще зранку.  
Бігають усі, стрибають,  
Нетерпляче виглядають:  
Ось, ось, ось вже завітає,  
Бо частенько тут буває  
З дідусем своїм рідненьким  
Та з пакуночком

кругленьким.

В ньому все таке смачненьке  
І корисне, і гарненьке.  
Всіх Данилко пригощає,  
Бо на них він так чекає,  
Іх не можна ображати,  
Знає кожного як звати —  
І великих, і маленьких,  
І вухастеньких,

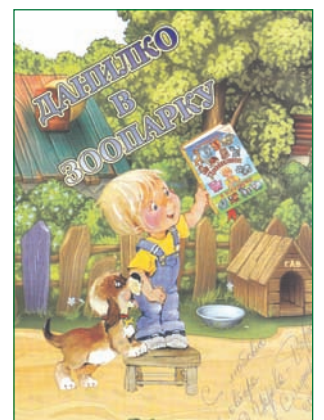
смішненьких,

І смугастих, і колючих,  
З вусами, кумедно злючих.  
Та усіх Данилко любить,  
Добрим словом приголубить.  
Тут є Слон і Бегемот,  
І Гадюка, і Єнот,  
Антилопи, Вужаки,  
Черепahi, Іжаки,

Різних бачив тут звіряток —  
Лева навіть... Поросятко.  
Мавпенятка здивували —  
Пригошення розхвалили.  
Підійшов до Крокодила,  
Здивувався: «Ну й громило!»  
Пашу ледве відкриває,  
Видно, так ось позіхає.

Друга-рибку чатував,  
Бо шодень із нею грав».  
Та хлопчина наш Данило  
Не боїться Крокодила.  
Дідуся свого питає,  
Та і сам це добре знає —  
Він відважний і сміливий,  
І ні трішки не сварливий.

В зоопарк з любов'ю ходить,  
Друзів, рідних сюди водить  
Досить часу вже чекати,  
Там нас будуть виглядати.  
Радість тут живе, ми знаєм!  
Не сумуйте, завітаєм  
У неділеньку ми знову  
З дідусем обов'язково!





# СКАЖИ, ХТО ТВІЙ ГЕРОЙ — І Я СКАЖУ, ХТО ТИ...

У кожного народу герої боролися і вмирали заради досягнення його свободи, ними пишались, на їхніх подвигах виховуються наступні покоління нації. Але, здається, у нас, в Україні, у Збройних Силах це питання вирішується зовсім навпаки. Ось у Києві кричать: «Героям слава!», але у нас, у Севастополі, є свої герої, заявив керівник Севастопольської організації Партії регіонів і голова міської державної адміністрації Володимир Яцуба, повернувшись з Антимайдану.

Слухав я нашого міського очільника, та й вигулькнула з пам'яті пісня мого дитинства «Что тебе снится, крейсер «Аврора»?». Бо виходило з тієї промови якось так, що герої для українця є різні: ось приїхав він до Севастополя — одні герої, у Львові на нього очікують інші, а у Донецьку зовсім протилежні усіх решті героїв України, тобто прізвища загальноукраїнських героїв залежать відповідно до партійних, ідеологічних уподобань відповідних державних чиновників регіону. Бо ідеологія, за Тлумачним словником сучасної української мови, є «сукупність поглядів та ідей, що характеризують те або інше суспільство, клас, політичну партію».

Збройні Сили України як оборонний інститут держави не є суспільством, класом чи політичною партією, однак ідеологію недавно ввели у серцевину життя військово-службовців, яка замінила систему гуманітарної підготовки, соціально-психологічної і військово-патріотичної роботи з ними. З того виходить, що раз ідеологія характеризує ще й армію і флот, то, укладаючи Тлумачний словник української мови, мали б помилитися наші академіки, професори і доктори наук, бо філологи не порадилися з ідеологами в поганах. Не вірите? Почитайте інтерв'ю колишнього офіцера фінансової служби, а зараз міністра оборони України Павла Лебедева: «Ми надаємо особливого значення ідеологічному питанню, вважаємо, що воно важливе і головне. Нам не тільки потрібно пам'ятати про козаків, які то відстоювали Україну, то її віддавали. Ми повинні пам'ятати про всю історію, яку має Україна, включаючи насамперед Велику Вітчизняну війну».

«...Тому Міністерство оборони в питанні ідеологічного виховання вважає, що якщо немає ідеології, то це не професіонали, це насамперед найманці, які завжди можуть кинути рушницю на полі бою, на жаль. Це пов'язано з формуванням нашого суспільства, нашої людини», — окреслив ідеологічну аксіому армії і флоту Павло Лебедев на недавній прес-конференції в Кабінеті Міністрів.

Міністр сказав, підлеглі виконали: замінили гуманітарну підготовку на військово-ідеологічну. «Новий предмет навчання в системі підготовки військ — «військово-ідеологічна підготовка» — є вимогою часу, вимагає приведення ідеологічної складової діяльності Збройних Сил України до стандартів провідних країн світу», зазначає начальник Головного управління з роботи із особовим складом Збройних Сил України генерал-майор Іван Чубенко. У цьому відомстві,

яке за двадцять років свого існування майже щорічно міняло як свою назву, так і різні концепції і напрямки своєї роботи, не пояснюють, з якої передової армії світу зняли кальку чергової реформи, але стверджують, як кожен раз до цього, що чергова їхня реформа має на меті перехід на якісно інший рівень навчально-виховного процесу, значну оптимізацію військово-патріотичного виховання всіх військовослужбовців, налагодження зв'язку між армією і народом. Таким чином ідеологічно охопили майже всі напрямки розвитку людини в поганах.

До курсу «Військово-ідеологічної підготовки» ввели розділи: історія, культура, право, а також вивчення державного устрою, системи державної влади, внутрішньої і зовнішньої політики. До цього додамо, що військова історія України як предмет в усіх військових навчальних закладах Міністерства оборони України, від навчального заgonу до університету, вилучена, а військово-історичні дослідження проводяться виключно любителями військової історії чи цивільними науковцями без будь-якого впливу на процес з боку Міністерства оборони. Уявляю собі, яка плутанина має бути в головах слухачів ідеологічних курсів, коли напрямки всієї цієї ідеології протягом навчального року змінюються як флюгер за вітром. Здається, що саме таким «універсальними» методами чинна влада намагається вирішити проблемні соціальні ситуації оборонного відомства. Бо лише при загальному забамбуренні людей в поганах можна стверджувати, що у Севастополі за минулий рік збудовано найбільше в Україні житла для військових — 123 квартири — ключі від яких ніхто не бачив. Навіть у штабі ВМС України не можуть пояснити, хто і коли їх отримував.

Що ж стосується ідеологічного простору Збройних Сил України, то здається, що він створений для ствердження ідей «Русского мира» у нашому війську, ось саме звідти запозичені передові ідеї, бо пропонувані «напрямки» привчають наших військових до ідеології спільного народу-«родственника», спільних героїв, спільних перемог, геть вилучаючи національно-визвольну боротьбу українців, її національних героїв та перемог над гнобителями і окупантами. Звідси і теорія про зрадників-козаків і практичне вилучення з військової історії боротьби УНР і УПА. І домінування в армії УПЦ МП.

Тому у Севастополі Військово-Морські Сили України ідеологічно виглядають таким собі автономним інструментом Чорноморського фло-

ту без власного історичного минулого і власних героїв, що виставляється постійним посміховиськом на різноманітних форумах і в російських ЗМІ. Американсько-український історик Олександр Мотиль вдало назвав цю ситуацію «Провінція провінції», але саме до такого становища привчають і військових моряків, і севастопольську громаду. Це коли українські моряки російські історичні дати відзначають з російськими моряками спільно, а українські — ні.

Ось недавно у Севастополі урочисто відзначали 160-річчя Синопської битви та 115-річчя встановлення у місті пам'ятника адміралу П. С. Нахімову. Ця битва, яка є яскравим прикладом імперських зазіхань Росії на землі своїх сусідів, виставляється суспільству як видатна спільна перемога росіян і українців над ворогом в Чорному морі, мовби й українці маршилювали до протокою Босфор та розширили Російську імперію до берегів Середземного моря. При цьому старанно замовчується, що погром турецького флоту в Синопі став підставою для перенесення війни в Крим, не було б Синопської битви, не було б облоги і штурму Севастополя і відповідно кривавих жертв серед його захисників. Сам Нахімов, знаємо, видатною перемогою битву в Синопській бухті не вважав, бо знав, що особисто притягнув інтервенцію до Севастополя. Однак святкуємо, бо, мовляв, у нашій історії немає відповідної переможної битви на морі.

Однак є в українських моряків морська битва в Чорному морі не лише рівнозначна Синопській битві, а й яка перевершує її як за результатами, так і за значенням для нашого флоту. Є така битва, і пов'язана вона була не із захопленням чужої, а з визволенням рідної землі з-під Османського панування. Але здобути ту ратну славу, а славу віддали російським генералом і адміралом.

А відбулася ця битва між кораблями турецького флоту і Лиманською козацькою флотилією 18-19 червня 1788 року під Очаковом. Турецькою флотилією командував адмірал Ескі-Гасан. Авангардом Лиманської козацької флотилії, яка вела ту битву, командував козацький полковник Антон Головатий, військовий суддя Війська вірних козаків. Віддає Синопську битву від Очаківської дистанції в 65 років.

Ескі-Гасан не дорахувався після цього бою шести лінійних кораблів, двох фрегатів та сімох корветів; втрати турецького адмірала склали близько шести тисяч осіб. Козацькі чайки лише підтвердили свою ефективність в бою проти великих вітрильних кораблів.

Про здобуту перемогу генерал-фельдмаршал князь Григорій Потьомкін писав у реляції 19 червня 1788 року у столицю: «Флот капітан-паші веслувальною флотилією



розгромлений, 6 кораблів лінійних спалено та 2 віддалися... 30 суден розбиті... Між кораблями знищені капітан-пашинський та віце-адміральський, у полон взято людей з 3000, побито не менше... Ця перемога здобута малими, новозбудованими за небувалим калібром, веслувальними суднами, яких побудовано до 200, ...легкість і моторність (їх) така, що ворожий корабель тільки встигав їх побачити, а вони вже той оточують... Встановлено, що вони незрівнянно більше загинули ворожому флоту вчиняти можуть, аніж великі військові кораблі — як це в останній поразці турецького флоту насправді й виявилось. Цими суднами переважно управляють запорожці...».

«Успех казаків вызивает у некоторых здесь зависть» — через кілька днів після здобутої перемоги напише фельдмаршал Потьомкін командир Лиманської флотилії генерал де Рібас. І повідомить головнокомандувачу, що козаки не лише розгромили головні ворожі сили, а й витягли на берег сім ворожих затоплених під час битви кораблів з гарматами та іншим майном. За свідченням де Рібаса, протягом всієї військової кампанії він все більше впевнювався у значенні козацького флоту, що без нього перемог як на морі, так і на суші було б не здобуто. Тому саме козацький ратний успіх у складі імперського війська і привів до повного забуття, а з тим і до заперечення внеску козацького флоту у вихід імперії на береги Чорного моря, а «лаврові вінки» передали адміралом і генералом, як, наприклад, Ушакову чи Суворову, які відношення до здобутих перемог «на водах очаківських» мали опосередковані.

Звичайно, в імперії розуміли, що козаки, на відміну від російських військ, воювали, і свято у це вірили, за визволення рідної землі від ворожого панування. Тому після завершення російсько-турецької війни «извечных победителей над неприятелем» у 1792 році терміново викинули з рідної землі на Кубань, щоб не мозолили своїми подвигами очі новим колонізаторам краю.

А тепер порівняємо бойові здобутки віце-адмірала Павла Нахімова і полковника Антона Головатого під Синопом і Очаковом відповідно:

Ворожі втрати	Павло Нахімов	Антон Головатий
Лінійні кораблі	—	6
фрегати	7	2
корвети	4	7
Інші кораблі	2	21
Людські втрати вбитими	3000	3000
Втрати полоненими	200	3000



Суша статистика, але свідчить, що козацький полковник досяг значно вагоміших бойових результатів, ніж Нахімов у Синопі. Розгром турецького флоту під Очаковом і організація козацьким флотом блокади фортеці з моря забезпечили успішний штурм російсько-українськими військами турецького Очакова. Ця морська перемога була настільки вагомою, що на її честь була вибита срібна медаль «За храбрость на водах очаківських. Іюня 1788 г.» з портретом імператриці Катерини II — перша медаль імперії за морську звитягу на Чорному морі, якою нагородили учасників битви. Однак пам'ятника Антону Головатому в Очакові, звісно, не встановили. Зате встановили Олександром Суворову, якому і віддали лаври переможця на землі й на морі — не можуть же в імперському розумінні українці визволяти рідну землю без «братської» допомоги і керівництва. Пам'ятники стоять і Павлу Нахімову, на його честь було названо чимало кораблів і суден, на честь Антона Головатого — історичне забуття. З тих пір протягом віків нас вчили, як православний братський російський народ щиро і широко визволяв українців з віковичного ярма, заговорюючи накинута ними взамін турецького ярма «братське» — у турецьких володіннях кріпацтва не існувало.

Антон Головатий був майстром, класиком морського десанту, за що і цінував його фельдмаршал Потьомкін. Морські десанти Головатого можна порівняти хіба з десантами гетьмана Петра Сагайдачного. Класичними ударами з моря і суші Головатий взяв у сильного ворога Акерман (Білгород-Дністровський), Хаджибей (Одесу), Бендери на Дністрі, як і під Очаковом, особливо відзначився у битві за Ізмаїл. Розгром ворожої ескадри на Дунаї, захоплення дунайських острівів та штурм і захоплення перших редутів і гарматних батарей, прорив через фортечні стіни забезпечили успішний штурм цієї, здавалося, неприступної фортеці. Його блискучі морські десантні операції залишилися неперевершеними й досі, і не йдуть в жодні порівняння з бездарними кривавими десантами, проведеними радянськими адміралами Чорно-

морського флоту в роки Великої Вітчизняної війни. Головна ж відмінність між Нахімовим і Головатим полягає в тому, що якщо Синопська перемога Нахімова привела на українські землі і в Севастополь іноземну інтервенцію, то перемоги Головатого значною мірою визволили їх з-під іноземної окупації, дозволили українцям вийти до берегів свого Чорного моря, стати морською нацією.

Це і стало причиною забуття Головатого, побіжного згадування славної морської сторінки визволення Очакова у військовій історії. Врешті, і в наш час у Збройних Силах України і, зокрема, у Військово-Морських Силах України пам'ять про славного українського флотоводця майже загублена і підмінюється сумнівною славою героїв Синопа. Лише на Кубані, у Краснодарі, в місті, яке козацький полковник після депортації з рідної землі закрив особисто, нашадки козацької слави запорозького флоту — кубанські козаки — віділили йому пам'ятник та викарбували іменну медаль — медаль Антона Головатого.

Відійшла в історію 225-та річниця славної перемоги української козацької зброї під Очаковом. Але ми її не відзначили, її затьмарили пишні відзначення 160-річчя Синопської битви та 115-річчя встановлення у Севастополі пам'ятника П. С. Нахімову. Чи ж бо не про нас сухих писав Тарас Шевченко — «славних прадідів великих правнуки погани?»

Оце і є така «вимога часу»? У свідомість молодого покоління українських військових моряків вноситься імперський шашіль, що підточує історичну пам'ять, а це — духовна основа армії і флоту. І цьому маємо історичні прототипи, які дорого обійшлися українському народу. Коли у 1918 році більшовицькі полки Антонова-Овсієнка посунули на Україну, полки УНР з гучними іменами Богдана Хмельницького і Петра Сагайдачного, виховані на духовних основах «слов'янського фронтového братства», на спільних героях і традиціях, оголосили... нейтралітет — мовляв, брати-слов'яни йдуть, разом в окопах Першої світової воювали. Така позиція українських полків дозволила російським більшовикам справити криваву тризну в Харкові, Полтаві, Києві, Одесі... і врешті-решт призвела до повалення Української Народної Республіки, її комуністичної окупації, Голодомору, репресій і депортацій українців з рідної землі.

Однак «ідеологія слов'янського братства» з проголошенням Незалежності України не згинула з нашої землі, її знову намагаються впровадити в нашу свідомість. Повторне намагання вихлостити все національне, ігнорування історії національно-визвольної боротьби старших поколінь українського народу, популяризація чужих ідеологем, нав'язування для наслідування подій і вчинків, здійснюваних не заради звільнення, а закабалення нашого народу, повторять ситуацію втрати державності УНР. Повторять, якщо ця ідеологія фактично опанує військово-ідеологічною роботою в Збройних Силах України.

Мирослав МАМЧАК, капітан 1 рангу у відставці м. Севастополь

На фото: угорі — Антон Головатий, кубанська медаль Антона Головатого, медаль 1788 р. «За храбрость на водах очаківських»; ліворуч — Павло Нахімов





8 СІЧНЯ 1654 РОКУ ВІДБУЛАСЯ ПЕРЕЯСЛАВСЬКА РАДА. БЛИЗЬКО 300 ОСІБ БІЛЬШ НІЖ НА 300 ЛІТ НАПЕРЕД ВИЗНАЧИЛИ ЇЇ ДОЛЮ – ЗАЛЕЖНОСТІ ТА РАБСТВА. НИНІ СИТУАЦІЯ ПОВТОРЮЄТЬСЯ: НАМ ЗНОВУ ОБИРАТИ ШЛЯХ – ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЧИ ДО МИТНОГО СОЮЗУ...

**(Продовження. Поч. у № 3)**  
Коли й ці мирні заходи не допомогли, Виговський влітку 1658 року повів війська на Полтаву.  
— Я вам покажу, як Батьківщину продавати! — на військовій раді Виговський, завжди стриманий та делікатний, раптом вибухнув, трюкнув кулачищем по столу. — Невже тим блязям не втямки, що їх використовують, як курай, — аби розпалити ворожечу та перетворити Україну в руїну? А їхні хазяї поза кордонами, наче вовки, чекають хвилі, щоб накинутися й розтерзати нещасну. Не бути цьому, доки я живий!  
— Правильно, гетьмане! — забувона старшина.



Іван Виговський

І от на підступах до Полтави 11 червня, ледь сонце, мов корж, облитий кров'ю, викотилося на край неба, зав'язалася братовбивча січа. Українці кидалися на українців. Стогони, прокльони, погрози і невисита ненависть... І заради чого? Задля булави та пільг. Хто думає про козаків? Ніхто! Ні ліві, ні праві. Бог від них відвернувся, щоб не бачити, як його творіння хижо користується вільним вибором, яким він їх одарував...

В Москві, Варшаві та Стамбулі вдоволено потирали руки. Мовляв, нехай чубляться руси-українці, а тоді й наша черга настане. Козацькі полки Виговського оточили пушкарівців і відкирили по них небачений вогонь з гармат та рушниць. Згоріли ще й сипали стрілами. А тоді й кіннота ударила. В тій битві полк Пушкар — винуватець трагедії. А Барабаш подався під крило московського воеводи Григорія Ромодановського. Стало зрозуміло, під чию музику грав цей кошовий. Козаки спіймали його і стратили — щоб і іншим це було уроком.

Слава про Виговського ширилася. Князь Ромодановський, як тільки дізнався про поразку своїх висуванців під Полтавою, швиденько вивів свої війська за межі України. А його сподвижник воевода Шереметев зачинився у київській фортеці, не знаючи, як діяти. У Виговського були всі можливості раз і назавжди розірвати невідгидні для України Березневі статті, які зму-

шеним був підписати ще Богдан Хмельницький, і почати розбудувати власну незалежну державу. Виговський розумів, що для цього необхідні дві умови: дружні стосунки з сусідніми державами і згода в самій Україні. В своєму універсалі до народу і в маніфесті до сусідніх держав він писав:

— Навіть Польщі не давали ми ніколи причини порушити пакти, у всьому свято дотримувалися вірності, умов і союзів.

У Польщі це розізлили як натяк на співпрацю. І після недовгих перемовин 18 вересня 1658 року між Польщею й Україною під Гадячем укладено договір, який дозволяв їм мирно співіснувати. Україна мала власні війська, уряд, монету, козаки звільнялися від усіляких податей та тягарів. Скасовувалася унія. Повсюди в діловодстві запроваджувалася українська мова. Невдовзі було відкрито два університети. Проте козацька делегація бажала більшого — наполягала на тому, щоб на її теренах було утворено окреме Велике Князівство Руське. Однак на це не погодилася польська сторона. Хоча за Гадяцьким

## КЛЕЙНОДИ У СПАДОК

ОПОВІДКИ ПРО МИНУВШИНУ УКРАЇНИ-РУСИ ПІСЛЯ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Очолити похід на Київ доручив своєму братові Данилові Виговському, який повів п'ять полків. Київський полковник Павло Яненко-Хмельницький обіцяв допомогти. А сам гетьман повів полки козаків та загонами татар до кордону з Московією, де гуртувалося військо князя Ромодановського. Та про ці наміри хтось доніс київському воеводі Шереметеву. Він спішно зібрав військо і вирішив випередити козаків Данила Виговського, йому вдалося спинити їх під Києвом. Аби виграти час, царський уряд запропонував розпочати перемовини. А сам відправив нове численне військо під командуванням князя Трубецького під Конотоп.

Більше двох місяців відбивали атаки московитів козаки ніжинського полковника Григорія Гуляницького, аж доки не прийшов на виручку гетьман Іван Виговський. Тут і сталася 9 липня 1659 року славнозвісна Конотопська битва. Військо Трубецького було розгромлено, в полон потрапили навіть два воеводи — Пожарський і Львов. Москалі так прудко вітали, що залишили і гармати, і прапори. В тій битві загинуло майже 40 тисяч москалів і 15 тисяч потрапили в полон. Такої поразки Москва давно

ганебній політиці, повірили брехні, яку розповсюджували московські підбурювачі. Безпалый, розбрехавшись, відправив гінців на Запорозжя до кошового отамана Івана Сірка. Мовляв, Виговський перекинувся до поляків, з'якшався з татарами. І запропонував разом діяти проти ненависного «зрадника». Сірко, який усе життя провоював з бусурманами, тільки свисни. Він вирішив провчити татар і напав на кочовища та улуси ногайців, погромив їх і подався до Чигирини. В свою чергу татари, розлючені таким підступом, покинули Виговського і заспішили додому. Вони не чекали нападу на свої володіння. По дорозі додому метилися — грабували українські селища, а молодих забирали в ясир.

Можливість ліквідувати кабальні та ще й пізніше сфальшовані Березневі статті була втрачена.  
— То що робитимемо, браття? — Виговський питав поради у старшин. — Не воювати ж нам з запорозжцями.  
— Іншого виходу немає, як перебратися з лівого на правий берег Дніпра, — врешті вирішила старшина.  
— Так тому й бути. Може, Безпалый вітхомириться, як ми підемо.

Не дай, Боже, нам ув'язатися в міжусобну війну. І так уже дров наламали.  
Виговський як у воду дивився. Тільки він з військом залишив Лівобережжя, там зчинилася небачена бійня. Безпалый зі своїми прихильниками за участі москалів жорстоко розправлявся з тими, хто так чи сяк підтримував гетьмана. Звідки й бралася у них ненависть до своїх земляків. Втім, для старшини народ як був черню, так нею й зостався. Тоді ж під Биковом, біля Ніжина, від рук повстанців загинув і мудрий та надійний сподвижник Виговського Юрій Немирич — чи не найголовніший автор Гадяцького трактату.

Коли в черговий раз вивідники розповіли князю Трубецькому, що діється в Україні, він, зібравши воевод, потряс кулаком:  
— А тепер і наш час настав. Ми покладемо Україну до ніг нашого самодержця!  
Трубецький кинув війська на Лівобережжя. Змучені та виснажені громадянською війною міста та села не чинили ніякого спротиву. Безборонно здавалися на милість переможця, яким вважав себе Трубецький, і беззастережно склали присягу на вірність московському цареві.

Тут же саму гру московити затіяли й на Правобережжі — ті землі їм теж приглянулися. Виговський це швидко відчув. Чимало старшин, дізнаючись, які пільги московський уряд надає лівобережним полковникам, почали відкрито висловлювати своє невдоволення діями гетьмана.  
В гаю під Германівкою, біля Білої Церкви, 21 вересня 1659 року Виговський зібрав козацьку раду. Хотів ще раз переконати старшин, наскільки вигідні для України Гадяцькі статті. Насуплені, роздратовані старшини мовчки слухали доводи гетьмана. А тоді загули:  
— Ми під польського короля не підемо!  
— Досить нам знущань загребутих магнатів!  
— Ми хочемо жити в мирі та дружбі з православною Московією! Так заповідав батько Хмель!

Віктор СТУС,  
письменник, заслужений журналіст України  
(Продовження буде)

Віктор СТУС,  
письменник, заслужений журналіст України  
(Продовження буде)

Віктор СТУС,  
письменник, заслужений журналіст України  
(Продовження буде)

Віктор СТУС,  
письменник, заслужений журналіст України  
(Продовження буде)

Віктор СТУС,  
письменник, заслужений журналіст України  
(Продовження буде)

Віктор СТУС,  
письменник, заслужений журналіст України  
(Продовження буде)

## УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

### СІЧЕНЬ

24

1861 р. — у Петербурзі вишов перший номер українського шомісячника «Основа».

1933 р. — видана Постанова ЦК ВКП(б) із звинуваченням української партійної організації у невиконанні плану хлібозаготівель; щоби остаточно приборкати Україну Москва відрядила П. Постишева, В. Балицького і понад 15 тисяч наглядачів-політкомісарів.

1941 р. — Юрій Покальчук, український письменник, перекладач, науковець, кандидат філологічних наук, голова міжнародного відділу Спільки письменників України. Був членом літературного гурту «Пси святого Юра». Організатор і керівник музичного гурту «Вогні великого міста», який виконує пісні на його тексти.

2007 р. — Станіслав Щербатих, український бард, відомий як Тризубий Стас. Автор понад 300 гумористично-сатиричних пісень, які принесли співаку всеукраїнську популярність, та 1300 коротких анімаційних фільмів, а також опери «Корова Середа», фантастично-кримінального роману «Нічия земля» і кількох оповідань.

25

1963 р. — за клопотанням Папи Івана ХХІІІ та президента США Д. Кеннеді Йосипа Сліпого звільнено з ув'язнення. У радянських

тборах він відсидів 18 років. 1965 р. обраний у Ватикані кардиналом і головою Української греко-католицької церкви.

Народився: 1872 р. — Микола Скрипник, український політичний і державний діяч. Був активним провідником українізації України.

Помер: 1942 р. — на російській території загинув Агатангел Кримський, український історик та поліглот кримськотатарського походження.

26

2001 р. — у Чорному морі затонув український теплохід «Пам'ять Меркурія», на борту якого було 54 особи. 12 осіб загинуло, 8 — пропало безвісти.

Народилися: 1944 р. — Степан Пушик, письменник, літературознавець, фольклорист, журналіст, громадсько-культурний і політичний діяч, кандидат філологічних наук, професор Прикарпатського університету ім. В. Стефаника і Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Заслужений працівник культури України.

1950 р. — Володимир Білецький, український вчений в галузі гірництва, доктор технічних наук, професор Донецького національного технічного університету, громадсько-політичний діяч.



С. Пушик

нального технічного університету, громадсько-політичний діяч. Автор ідей та редактор першої національної української Гірничої енциклопедії.

Помер: 1863 р. — Платон Симиренко, промисловець-цукрозаводчик, один із засновників раціонального садівництва в Україні, приятель і меценат Тараса Шевченка.

27

1860 р. — вперше опубліковано повне видання «Кобзаря» Тараса Шевченка.

Народилися: 1790 р. — Петро Гулак-Артемовський, український поет, байкар.

1839 р. — Павло Чубинський, український етнограф і фольклорист, автор слів Державного гімну України.

1891 р. — Павло Тичина, український поет, перекладач, публіцист, громадський діяч. Новатор поетичної форми.

1911 р. — Іван Гончар, український скульптор, історик, графік, маляр, етнограф. Заслужений діяч мистецтв УРСР (1960 р.), народний художник УРСР (1991 р.).

На базі приватної колекції Івана Гончара засновано Український центр народної культури «Музей Івана Гончара» — державний всеукраїнський спеціалізований науково-дослідний культурно-освітній заклад.

1915 р. — Яків Гніздовський, український художник, графік,

кераміст, мистецтвознавець. 1927 р. — Олекса Тихий, український дисидент і правозахисник, педагог, мовознавець, член-засновник Української гельсінської групи.

Помер: 1760 р. — Микола Ханенко, державний діяч Гетьманщини, генеральний хорунжий, дипломат.

28

1920 р. — виставою Володимира Винниченка «Гріх» у Вінниці відкрився Український драмтеатр імені Івана Франка (тепер Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка).

1929 р. — у Відні почався I Конгрес українських націоналістів, на якому утворено Організацію українських націоналістів.

1992 р. — Верховна Рада України затвердила Державним прапором України національний синьо-жовтий стяг.

Народилися: 1938 р. — Леонід Жабогінський, український важкоатлет, дворазовий олімпійський чемпіон у суперважкій категорії (1964, 1968). Жабогінський був кумиром юного Арнольда Шварценеггера.

1941 р. — Євген Марчук, 6-й Прем'єр-міністр України (керував урядом з 6 березня 1995 р. до 27 травня 1996 р.), генерал армії України, кандидат юридичних наук.

Померли: 1797 р. — Антон Головатий, кошовий отаман Чорноморського козацького війська.

1920 р. — Панас Мирний, український письменник.

29

День пам'яті Героїв Крут. Бій під Крутами — бій 16 (29) січня 1918 року на залізничній станції поблизу селища Крути за 130 кілометрів на північний схід від Києва тривав 5 годин між 4-тисячною більшовицькою армією Михайла Муравйова та 300-ми київськими студентами, що захищали підступи до Києва. У перебігу військових дій бій вирішального значення не мав, та у свідомості багатьох особливого значення набув завдяки героїзму української молоді, яка загинула в нерівному бою біля Крутів. На похороні у Києві біля Аскольдової могили президент Михайло Грушевський назвав юнаків, які загинули в нерівній боротьбі, героями, а поет Павло Тичина присвятив героїчному вчинку вірш з назвою «Пам'яті тридцяти». Десятиліття історія бою або замовчувалася, або обростала міфами і вигадками як у закордонній, так і у вітчизняній історіографії. Лише згодом, у 2006 році, на місці бою було встановлено пам'ятник, і у 80-ті роковини бою монетним двором випущено в обіг пам'ятну гривню.

1918 р. — силами полків вільного козацтва, Гордіївського полку і куреня Січових стрільців почалося придушення більшовицького повстання на заводі «Арсенал».

Народилися: 1572 р. — Мелетій Смотрицький, письменник, церковний і освітній діяч Речі Посполитої, український мовознавець, праці якого вплинули на розвиток східно-



М. Смотрицький

в'янських мов. Автор «Грамматики слов'янської» (1619 р.), що систематизувала церковнослов'янську мову. 1860 р. — Антон Чехов, російський письменник українського походження.

30

1901 р. — у Львові Андрей Шептицький став галицьким митрополитом.

1992 р. — Україна стала членом Організації з безпеки і співробітництва в Європі.

Народилися: 1895 р. — Петро Дяченко, командир полку Чорних запорожців, командир 2-ї дивізії Української національної армії, генерал-хорунжий УНА в екзилі.

1930 р. — Всеволод Нестайко, український дитячий письменник.

31

1918 р. — помер Іван Пулюй, український фізик і електротехнік, винахідник, організатор науки, громадський діяч, перекладач, винахідник променів, названих пізніше рентгенівськими.



# МУЗЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВКИ ІМЕНІ ВІРИ РОЙК

ПОПУЛЯРНИЙ У КРИМЧАН ТА ГОСТЕЙ ПІВОСТРОВА

Минув рік, як у Сімферополі було відкрито Музей української вишивки імені Віри Ройк. Про це мріяли довгі роки і професіонали, і любителі вишивки.

Трохи історії. Я навчалася в Сімферопольській жіночій школі № 1 (нині гімназія), коли до нас у 1954 році прийшла вести уроки рукоділля Віра Сергіївна Ройк. Вони проходили цікаво і незвично: не дидактика, а розвага. Всім нам запам'яталася її фраза: «Знову ви без голки і без нитки», яку вона повторювала майже на кожному уроці до когось із учениць. Після закінчення школи я довго не бачила своєї вчительки, але знала про її експозиції на різних виставках, зростання їхньої популярності.

Зустрілися ми через сорок років на одній із виставок. На той момент мені було 60 років, а Вірі Сергіївні — 85. І з того часу вона увійшла в моє життя на довгі п'ятнадцять років. Усі дні її народ-

ження та іменин (30 вересня — Віра, Надія, Любов), пам'ятні події в житті ми відзначали в колі наших спільних друзів. Останній раз я бачила Віру Сергіївну за два дні до смерті. Вона пішла з життя 3 жовтня 2010 року, в День вчителя, що, по-моєму, дуже символічно.

Але повернемося до тих днів, коли Віра Сергіївна ще була у розквіті сил і таланту, заряджала всіх нас своєю енергією. У 1996 році ми відзначили її ювілей — 85 років, через рік — вручення Премії Автономної Республіки Крим. Вона все частіше говорила про необхідність створення в Криму Музею української вишивки, будувала різні плани. Якось сказала:

— Коли мене не стане, нехай у моєї квартирі буде музей.

Після відкриття в Сімферополі Української школи-гімназії Віри Ройк запропонували створити на її базі музей, про який вона мріяла. Цю ідею я також підтримува-



ла і сказала тоді Вірі Сергіївні:

— Це буде добре: виростити покоління, яке займатиметься вишивкою, починаючи зі школи. Там можна буде проводити майстер-класи, приймати гостей.

Однак вона не погодилася. Минуло ще кілька років. У Сімферополі відкрили Музей історії міста. Вірі Сергіївні запропонували оформи-



ти в одному із залів постійно діючу експозицію своїх вишивок. Я вмовляла її:

— Музей розташований у центрі міста, буде добра відвідуваність. Погоджуйтеся.

— Ні. Потрібен самостійний музей, а не частина чогось, — наполягала вона на своєму.

Протягом усіх цих років ми, її учениці та соратники, писали листи всім кримським міністрам культури, міському голові Сімферополя, брали участь у засіданнях «круглих столів», де обговорювали ці питання. Минав час. Віра Сергіївна отримала вищу нагороду держави — Золоту зірку Героя України. У Криму лише кілька людей удостоєні такого високого звання. Здавалося б, настав час для швидкого вирішення задуманого. Нічого подібного. Минуло понад десять років, поки мрія Віри Ройк стала набирати реальних обрисів.

У 2011 році після рішення Верховної Ради АР Крим та уряду автономії розпочалися роботи зі створення музею. В основу було покладено всі розробки та рекомендації Віри Сергіївни. За півроку до відкриття я була на будівництві, знала, де і що буде розташо-

вано, якими експонатами він буде наповнений.

Перший із залів розділений на дві частини. В одній — оформлена меморіальна кімната — копія вітальні квартири Віри Сергіївни, де розміщено її власні речі та меблі. Решту площі займає експозиція вишитих виробів майстрині. Привертає увагу вітрина з сувенірними наперстками різних країн світу — від Австралії до Японії, які вона збирала багато років. Частиною цієї родинної колекції її син Вадим Михайлович Ройк подарував Кримському етнографічному музею, частину — Музею історії міста Сімферополь.

У другому залі періодично змінюється експозиція робіт учениць Віри Ройк, а в третьому — демонструються вироби вишивальниць Криму та України, які перебували в запасниках етнографічного музею.

У новому музеї все радує око. Буяння фарб вишивок, художнє оформлення експонатів у чудових інтер'єрах залів. Після відкриття музею я була впевнена, що він стане дуже популярним і буде гарна його відвідуваність.

Минув рік, і я побачила, що мої думки виправдалися. У ньому побувало більше тисячі відвідувачів. Це кращий пам'ятник видатній майстрині, чудовій людині та почесному громадянину міста Сімферополь. Як жаль, що ці слова ми не можемо сказати їй самій!

На пам'ятнику видатному художнику Івану Айвазовському в Феодосії є напис: «Народжений смертним — залишився безсмертним». Це повною мірою відноситься і до Віри Сергіївни Ройк. Тепер настав час створення скульптурного пам'ятника героїні. Найбільш відповідним місцем для нього є площа перед Палацом культури профспілок, адже майстриня тривалий час — більше 25 років — працювала в системі Кримської облпрофради. А площу імені Віри Ройк необхідно впорядкувати. Я бачила ескіз її оформлення, і він мені дуже сподобався. Гадаю, що з думками учениць Віри Ройк погодиться Сімферопольський міський голова Віктор Агєєв і міські депутати. Ми сподіваємося на це і просимо підтримати цю ідею.

Людмила ХРЕСТЕНКО



## НАШІ ПРЕДКИ ТАКОЖ СТЕЖИЛИ ЗА МОДОЮ

На початковому етапі етнічні колекції створювалися в результаті випадкових зборів і закупок експонатів у жителів Сімферополя, які проводилися науковими співробітниками музею. А з 1993 року в рамках програми вивчення культури східних слов'ян у Криму музеєм були організовані близько п'ятдесяти етнографічних експедицій по селах півострова та за його межами.

Розселення сучасних східнослов'янських народів — росіян, українців, білорусів на території Криму пов'язано головним чином з політичними та етнокультурними процесами, що проходили на півострові після його включення до складу Російської імперії в кінці XVIII століття. Втім, наявні писемні та речові джерела свідчать про періодичні контакти населення Криму і Древньоруської держави і в більш ранній період, зокрема в IX столітті, а в X ст. вона стала однією з ключових політичних сил у Причорномор'ї.

Прибуваючи на півострів, люди ознайомилися з культурою місцевих народів, їхніми традиціями, міським побутом, відмінним від сільського, звідки вони приїхали, і, пройнявшись новими тенденціями моди, привезені з собою речі відклали в скрині для особливих випадків чи просто залишали собі на згадку про рідні місця. Нині в музеї зібрані сорочки в національ-

ному стилі з тринадцяти областей України, десяти — Росії, а також інші елементи одягу східних слов'ян. Всього ця колекція налічує більше двохсот предметів. На їхній основі можна простежити, як змінювалася мода під впливом часу з середини XIX століття до 70-80-х років XX століття.

Найбільший інтерес у дослідників та громадян викликає традиційний народний костюм предків, адже тканина, з якої він був пошитий, крій, оздоблення та аксесуари можуть розповісти про власника іноді більше, ніж цілі томи досліджень. Саме ця колекція і була обрана для першого ілюстрованого видання каталогу, яке стало можливим завдяки фінансовій підтримці благодійного фонду «Деметра» в розмірі 42 тисяч гривень, ще сім тисяч виділив музей зі свого спеціального рахунку.

Каталог складається з дев'яти розділів: сорочки, нагрудний одяг і сарафани, поясний одяг і пояси, верхній одяг, головні убори, взуття, нагрудні прикраси, костюми та аксесуари. Кожен з них супроводжують описи типу одягу, в якому вказується походження, крій, вишивка, назва для кожного народу та особливості використання. Фотознімкам одягу та їхнім елементам передують історичні довідки про східнослов'янські народи з ілюст-

раціями з фондів музею.

У презентації книги, тираж якої в кількості трьохсот примірників буде безкоштовно передано в бібліотеки автономії, взяли участь голова Постійної комісії з культури Верховної Ради Автономної Республіки Крим Сергій Цеков, вчені, етнографи, дитячий фольклорний ансамбль «Світлиця» Республіканської академії вокалу.

Нині, за словами директора музею Юрія Лаптева, фахівці з етнографії завершують роботу над підготовкою аналогічних виданих проектів про російський самовар і колекцію ювелірних виробів «Кримська скринька».

Валентина НАСТІНА



**ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ** на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театральні концерти Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштово відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт [www.presa.ua](http://www.presa.ua) на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: [nvu.kultura.porhun@gmail.com](mailto:nvu.kultura.porhun@gmail.com)